

Riksrevisionens redogörelse om Riksrevisionens årsredovisning för 2016

Sammanfattning

Riksrevisionen överlämnar härmed Riksrevisionens årsredovisning för 2016. Enligt lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen ska riksrevisorn med administrativt ansvar besluta om årsredovisningen för myndigheten. Årsredovisningen beslutades den 22 februari 2017 av Margareta Åberg.

Stockholm den 22 februari 2017

Margareta Åberg
Riksrevisor

Riksrevisionens årsredovisning 2016

Grundläggande bestämmelser

13 kap. 7–9 §§ regeringsformen

9 kap. 17–19 §§ och 13 kap. 5–8 §§ riksdagsordningen

Lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m.

Lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen

Lagen (2006:999) med ekonomiadministrativa bestämmelser m.m. för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen¹ (REA-lagen)

Förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag

Beslut, intygande och underskrift

Riksrevisorn med administrativt ansvar fattar beslut om Riksrevisionens årsredovisning enligt 4 a § lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

Stockholm den 22 februari 2017

Margareta Åberg
Riksrevisor

¹ Från och med den 1 januari 2017 gäller istället lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter. REA-lagen gäller dock för räkenskapsåret 2016.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Grundläggande bestämmelser.....	2
Beslut, intygande och underskrift.....	2
Året som gått.....	4
Resultatredovisning.....	6
Prioriteringar under 2016.....	6
Uppdrag och mandat.....	7
Styrning och uppföljning.....	8
Organisation och ledning.....	8
Granskningsplanen, årliga rapporten, uppföljningsrapporten.....	9
Extern kommunikation.....	9
Parlamentariska rådet.....	10
Vetenskapliga rådet.....	10
Personal och kompetens.....	12
Systematiskt arbetsmiljöarbete.....	15
Verksamhetens resultat.....	16
Sammanfattning – resultat och utveckling under 2016.....	16
Ekonomisk översikt.....	16
Anslag.....	17
Årlig revision.....	19
Mål.....	19
Resultat och bedömning.....	19
Effektivitetsrevision.....	25
Mål.....	25
Resultat och bedömning.....	25
Internationell verksamhet.....	32
Internationell samverkan.....	33
Internationellt utvecklingssamarbete.....	34
Sammanställning över väsentliga uppgifter.....	39
Finansiell redovisning.....	41
Resultaträkning.....	41
Balansräkning.....	42
Anslagsredovisning.....	44
Tilläggsupplysningar och noter.....	45
Noter.....	48
Uppgifter om ledande befattningshavare.....	54

Året som gått

Riksrevisionen är en viktig del av riksdagens kontrollmakt genom oberoende granskning av statlig verksamhet. Granskning är centralt både för att tillse att offentliga medel används ändamålsenligt och för legitimiteten hos och tilliten till den offentliga verksamheten.

Riksrevisionens uppdrag är att granska genomförande och resultat av statliga insatser genom effektivitetsrevision och årlig revision. Effektivitetsrevisionen ska huvudsakligen inriktas på granskning av hushållning, resursutnyttjande, måluppfyllelse och samhällsnytta. Den årliga revisionen syftar till att bedöma om statliga myndigheters årsredovisningar är tillförlitliga och om räkenskaperna är rättvisande samt med vissa undantag om myndigheterna följer tillämpliga regler och särskilda beslut.

Under 2016 vidtogs åtgärder för att Riksrevisionen bättre skulle kunna svara mot sitt omfattande uppdrag. Målet var att stärka effektiviteten i effektivitetsrevisionen genom att öka antalet rapporter och bredda innehållet i granskningarna. För att nå målet gjordes ändringar i effektivitetsrevisionens organisation och arbetssätt. Effektivitetsrevisionen organiserades i nio enheter. Nya chefer och medarbetare rekryterades med särskilda sak- och metodkunskaper på områden där det bedömdes som centralt att förstärka analyskapaciteten.

Ett nytt och omfattande utbildningsprogram för effektivitetsrevisionen etablerades också under året för att främja kompetensutvecklingen i verksamheten.

Förändringar genomfördes även inom administrationen genom att stödfunktioner till kärnverksamheten samlades i en avdelning. Målet var att åstadkomma ett samlat, utvecklat och förenklat stöd till verksamheten.

En drivkraft för förändringsarbetet var att Riksrevisionen ska ha ett öppet förhållningssätt gentemot omvärlden. Under året anordnades regelbundet möten med myndighetschefer, företrädare för andra organisationer och forskare som delgav erfarenheter från sina respektive verksamheter i termer av möjligheter, utmaningar och risker. Deras syn på Riksrevisionen var också en stående punkt på mötesagendorna, som gav perspektiv på myndighetens verksamhet.

Det öppna förhållningssättet, med fler externa kontakter, kom även till uttryck i en ny granskningsprocess. Rutiner genomfördes så att extern expertis i större omfattning än tidigare gavs möjlighet att lämna synpunkter på både metod- och sakfrågor. Målet var att stärka kvaliteten och relevansen i verksamheten.

I efterhand kan jag se att förändringarna genomfördes för snabbt. Analysen bakom initiativen och de interna diskussionerna på myndigheten borde varit djupare för att bättre förebygga förtroendeskador som förändringsarbetet förde med sig. Förankringen framför allt hos personalen i Riksrevisionen var inte tillräcklig.

Flera chefer och medarbetare som såg sig stå utanför förnyelsearbetet med brist på inflytande lämnade organisationen. Det innebar bland annat att vakanser behövde fyllas omgående. Nyrekryteringarna blev fler och genomfördes i ett snabbare tempo än vad som var avsett.

Under sommaren 2016 blev också Riksrevisionen föremål för en omfattande rapportering i medierna. Den utgick till en helt övervägande del från den granskning som gjordes av Dagens Nyheter. Kritiken var hård och menade exempelvis att riksrevisorer utan mandat hade påverkat granskningar, att utomstående otillbörligt fick påverka pågående granskningar och att rekryteringar gjordes på ett felaktigt sätt.

Kritiken var allvarlig varför jag gjorde bedömningen att en oberoende och kvalificerad utredare skulle ges i uppdrag att undersöka om det fanns formella brister i hanteringen av det förändringsarbete som bedrivits vid Riksrevisionen. Resultatet av utredningen var öppet och publicerades i oktober 2016.

Under sommaren och tidig höst 2016 begärde Susanne Ackum och Ulf Bengtsson att bli entledigande från sina uppdrag som riksrevisorer. Senare valde också jag att avsäga mig mitt uppdrag som riksrevisor men med garantin att fullfölja ledarskapet för Riksrevisionen tills nya riksrevisorer utses av riksdagen. Jag ansåg att myndigheten behövde en nystart under en ny ledning.

Kritiken av Riksrevisionen och konsekvenserna av den ledde till ett omfattande arbete i myndigheten. Flera insatser har gjorts med att ytterligare kartlägga eventuella brister i Riksrevisionens interna arbete i syfte att förbättra arbetsmiljön och för att stärka den interna styrningen och kontrollen. Arbetet med att utveckla kärnverksamheten mot de mål som riksdagen har formulerat har fortsatt och verksamhetsstödet ska ytterligare moderniseras.

Jag ser med tillförsikt fram mot hur Riksrevisionen kommer att utvecklas framöver och jag vill tacka Riksrevisionens kompetenta personal för ett gott arbete under året.

Margareta Åberg
Riksrevisor

Resultatredovisning

Prioriteringar under 2016

Under 2016 har Riksrevisionen prioriterat ett antal åtgärder för att utveckla både kärnverksamheten och verksamhetsstödet.

Förändringsarbetet har haft hög prioritet under 2016. Målet har varit att öka effektiviteten i effektivitetsrevisionen genom att öka antalet publicerade rapporter och att bredda innehållet i granskningarna. För att uppnå detta har ett förändrat arbetssätt införts för effektivitetsrevisionen. Fler medarbetare har anställts med särskilda kunskaper i kvantitativa metoder och inom vissa sakområden. Under året stärktes också förutsättningarna för att genomföra relevanta kvantitativa dataanalyser i granskningsverksamheten.

En annan del av förändringsarbetet har handlat om att omorganisera och effektivisera administrationen. Samtliga enheter som på olika sätt arbetar för att stödja granskningsverksamheten och den internationella verksamheten har samlats i en avdelning. Målet var att åstadkomma ett samlat och moderniserat verksamhetsstöd till verksamheten. Insatser har genomförts för att stärka myndighetens grundläggande processer och strukturer bland annat genom systematiska förbättringar av Riksrevisionens styrdokument.

Flera viktiga steg har tagits under 2016 för att på olika sätt digitalisera myndigheten och skapa förutsättningar för ett modernare arbetssätt. Ett exempel är förberedelserna för att kunna införa ett kvalificerat ledningssystem för informationssäkerhet i full skala under 2017. Ett annat exempel är implementeringen av en ny it-förvaltningsmodell.

Den omfattande debatten om Riksrevisionen i medierna under hösten 2016 ledde till åtgärder för att stärka det interna förtroendet på myndigheten. Ett antal förtroendeskapande åtgärder genomfördes. De avsåg bland annat en organisatorisk och social skyddsron och en interaktiv medarbetardag med fokus på arbetsmiljö. Vidare har exempelvis en arbetsgrupp tillsatts med uppgift att förtydliga insatser avseende jävs- och oberoendefrågor inom verksamheten. Dessutom har rutinerna för rekryteringsprocessen skärpts.

Uppdrag och mandat

Riksrevisionens uppdrag är att granska att statliga medel når dit de ska, att skattemedel används så effektivt som möjligt, att statliga insatser är samhällsnyttiga och att det råder god ordning i den statliga redovisningen. Utöver granskningsverksamheten ska Riksrevisionen även vara det nationella revisionsorganet i internationella sammanhang samt bedriva internationellt utvecklingssamarbete inom revisionsområdet. Det breda uppdraget ger en unik möjlighet för Riksrevisionen att bidra med ett helhetsperspektiv på den offentliga verksamheten och möjligheten att följa utvecklingen över tid.

Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen med uppgift att granska genomförandet och resultatet av den verksamhet som bedrivs av staten.² Grundläggande för Riksrevisionens granskningsverksamhet är att all statlig verksamhet ska vara föremål för granskning. Granskningen genomförs genom en årlig revision av de statliga myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter samt genom effektivitetsrevision.

Riksrevisorerna beslutar självständigt med hänsyn tagen till de bestämmelser som finns i lag om vad som ska granskas, hur granskningen ska bedrivas och vilka slutsatser den ska leda till. Granskningens omfattning och inriktning regleras i lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Enligt internationella standarder är det centralt att statliga revisionsmyndigheter är oberoende och självständigt kan fatta beslut om vad som ska granskas och hur detta ska göras.

Riksrevisionen har enligt revisionslagen rätt att få tillgång till underlag som behövs för granskningen.³ Det är Riksrevisionen ensam som avgör vilken information som behövs.

Resultaten av effektivitetsrevisionen redovisas till riksdagen genom granskningsrapporter. Den årliga revisionen avrapporteras genom revisionsberättelser, huvudsakligen till regeringen.⁴ De viktigaste iakttagelserna av effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen redovisas i en årlig rapport till riksdagen.

² 13 kap. 7 § regeringsformen. Se även internationell standard för Supreme Audit Institutions, såsom den är formulerad i internationell standard (ISSAI 1).

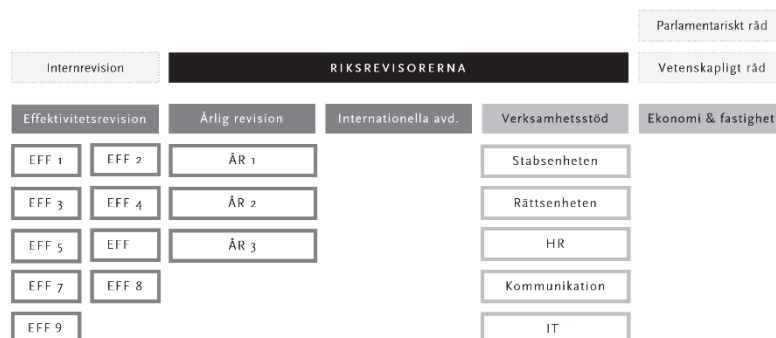
³ 13 kap. 8 § andra stycket regeringsformen och 6 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m.

⁴ Var och en av riksrevisorerna får lämna redogörelser till riksdagen avseende revisionsberättelserna över årsredovisningen för staten, Riksbanken och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Se tilläggsbestämmelse 9.17.6 i riksdagsordningen.

Styrning och uppföljning

Organisation och ledning

Riksrevisionens organisation per den 31 december 2016.

Riksrevisionen har kontor i Stockholm, Uppsala och Jönköping.

Riksrevisionen ska ledas av tre riksrevisorer. Deras ansvar och uppgifter framgår av regeringsformen och Riksrevisionens instruktion.⁵ En av riksrevisorerna är riksrevisor med administrativt ansvar.

Riksrevisorn med administrativt ansvar, svarar för den administrativa ledningen av myndigheten genom att se till att verksamheten bedrivs effektivt och enligt gällande rätt, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt och att den hushållar väl med statens medel. Riksrevisorn med administrativt ansvar undertecknar ensam Riksrevisionens årsredovisning.

Per den sista december 2016 bestod Riksrevisionen av fem avdelningar och sjutton enheter. Avdelningarna leddes av avdelningschefer som rapporterade direkt till riksrevisorerna, medan enheterna leddes av enhetschefer med rapporteringsansvar till avdelningscheferna.

Under sommaren och tidig höst begärde Susanne Ackum och Ulf Bengtsson att bli entledigade från sina uppdrag som riksrevisorer och har därefter lämnat Riksrevisionen. Senare under hösten begärde även riksrevisorn med administrativt ansvar, Margareta Åberg, att bli entledigad. I avvaktan på att nya riksrevisorer utses av riksdagen fullföljde Margareta Åberg sitt ledarskap över Riksrevisionen under 2016.

⁵ 13 kap. 7 – 9 §§ regeringsformen samt 2 och 4 b §§ lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.

Granskningsplanen, årliga rapporten, uppföljningsrapporten

Varje år lämnar Riksrevisionen i enlighet med myndighetens instruktion riksrevisorernas granskningsplan⁶ och en årlig rapport enligt lag⁷. Dessutom lämnar myndigheten årligen en uppföljningsrapport avseende resultat av årlig revision och effektivitetsrevision till riksdagen. Vart fjärde år lämnas även en uppföljningsrapport om Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete.

Granskningsplanen ger en samlad bild av det kommande årets granskningar, både inom effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen. Under 2016 lämnades rapporten till riksdagen i oktober som en redogörelse.⁸

Den årliga rapporten sammanfattar de viktigaste iakttagelserna från effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen. Under 2016 lämnades rapporten till riksdagen i maj som en redogörelse. Totalt redogjordes för 21 effektivitetsrapporter, samt en årlig revision av 236 myndigheters och organisationers årsredovisningar.

Riksrevisionen följer upp om granskningsrapporterna från effektivitetsrevisionen har medfört någon form av åtgärder från regeringen eller andra granskade organisationer, företrädesvis förvaltningsmyndigheterna. Uppföljningsrapporten för 2016 lämnades till riksdagen i april och innehåller en djupare uppföljning av 15 rapporter från 2011 - 2012 och en översiktlig uppföljning av 28 rapporter från 2013 - 2014. Uppföljningen visar att flertalet granskningsrapporter har medfört någon form av åtgärd av regeringen eller andra granskningsobjekt. Rapporten innehåller också en uppföljning av åtgärder som gäller de 14 modifierade revisionsberättelserna som lämnats av den årliga revisionen för verksamhetsåret 2014.

Extern kommunikation

Riksrevisionens externa kommunikation i Sverige tar till största delen sin utgångspunkt i myndighetens granskningsresultat. Webbplatsen har i det sammanhanget en central roll i den digitala kommunikationen, och nyheter kanaliseras vidare till medierna som pressmeddelanden eller debattartiklar, via nyhetsbrev och twitter. En annan viktig del i den externa kommunikationen är externa kontakter och seminarier.

Utöver kontakter med riksdagens utskott, Regeringskansliet, myndigheter och andra intressenter i samband med varje enskild granskningsrapport eller inom ramen för den årliga revisionen, har Riksrevisionen under året deltagit med en egen aktivitet i Almedalen och medverkat på andra externa arenor. Under Almedalsveckan 2016 arrangerade Riksrevisionen tre välbesökta seminarier: Fullt förtroende för förvaltningen i staten? Blågul hjälp jorden runt? och Med högskolepoäng mot livslångt lärande?

⁶ 4 § lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.

⁷ Se tillägsbestämmelse 9.17.3 riksdagsordningen och 12 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m.

⁸ Riksrevisionens granskningsplan 2016/17.

Andra exempel på externa sammanhang där riksrevisor medverkat är en offentlig utfrågning i riksdagen om finansieringsmodeller för transportinfrastruktur, SNS seminarium om finansiering av framtidens infrastruktur samt ett seminarium om den parlamentariska revisionen i de nordiska länderna.

Parlamentariska rådet

Enligt riksdagsordningen ska riksdagen för varje valperiod välja ett parlamentariskt råd för Riksrevisionen. Rådet ska bestå av en riksdagsledamot från varje partigrupp. Rådet har inga suppleanter.

Riksrevisionens parlamentariska råd har under året följt granskningsverksamheten. Rådet har fått en redogörelse för förslaget till budget för Riksrevisionen av riksrevisorerna med administrativt ansvar. Vidare har information lämnats om Riksrevisionens årsredovisning för 2015, riksrevisorernas årliga rapport, Riksrevisionens strategiska inriktning och Riksrevisionens granskningsplan 2015/16. Därutöver har Riksrevisionens internationella utvecklingsarbete redovisats.

Riksrevisorerna har informerat om utvecklingen inom granskningsverksamheten och har fortlöpande rapporterat om arbetet i pågående granskningar. Det parlamentariska rådet har informerats om Riksrevisionens förändringsarbete och verksamhetsinriktning för 2016 – 2019 samt om nya rutiner och processer inom myndigheten. Med anledning av rapporteringen i media om Riksrevisionens förändringsarbete hölls ett extra sammanträde under juli månad med fokus på rutiner och processer inom Riksrevisionen. Rådet har haft sex sammanträden under året.

Det parlamentariska rådet bestod under perioden januari–december 2016 av följande ledamöter:

- Jörgen Hellman (S), ordförande
- Göran Pettersson (M), vice ordförande
- David Lång (SD)
- Agneta Börjesson (MP)
- Per-Ingvar Johnsson (C)
- Mia Sydow Mölleby (V)
- Christer Nylander (L)
- Aron Modig (KD)

Vetenskapliga rådet

Enligt Riksrevisionens instruktion ska det finnas ett vetenskapligt råd vid myndigheten. Rådet ska bidra med ämneskunskaper och ge riksrevisorerna stöd i frågor om metoder och metodutveckling. I rådets uppdrag ingår att ge synpunkter på Riksrevisionens styrdokument, rapporter och enskilda frågeställningar i planerade granskningar.

Under 2016 hölls ett sammanträde med det vetenskapliga rådet med fokus på Riksrevisionens förändringsarbete och målbild. Efter inledningar från Shirin Ahlbäck och Johan Hirschfeldt fördes också samtal om vad oberoende och självständighet är och betyder för offentliga aktörer som Riksrevisionen, Riksbanken, förvaltningsmyndigheter, domare och forskare.

Vetenskapliga rådet i Riksrevisionen har bidragit med metodstöd och specialistkunskaper i ett urval av granskningar som genomfördes år 2016.

Riksrevisionens vetenskapliga råd utgjordes av:

- Shirin Ahlbäck Öberg, docent vid Uppsala universitet
- Maria Börjesson, docent vid Kungliga Tekniska högskolan
- Robert Erikson, professor emeritus vid Stockholms universitet
- Johan Hirschfeldt, f.d. hovrättspresident⁹
- Gunn Johansson, professor emeritus vid Stockholms universitet
- Per Molander, teknologie doktor
- Eva Maria Mörk, professor vid Uppsala universitet
- Jonas Vlachos, professor vid Stockholms universitet

Intern styrning och kontroll

En riskanalys görs för att identifiera de omständigheter som utgör en risk för att Riksrevisionens verksamhetsmål inte ska uppnås. Det innebär att risker identifieras och värderas och att beslut fattas om hanteringen av riskerna. Riskanalysen uppdateras vid behov för att säkerställa att den omfattar förändringar som väsentligen påverkar tidigare identifierade, värderade och hanterade risker.

Processen för intern styrning och kontroll är en integrerad del av planeringen, genomförandet och uppföljningen av verksamheten. Processen omfattar även att hantera och åtgärda incidenter som inträffar (incidentrapportering). Merparten av de identifierade riskerna ligger inom en risknivå som ledningen har bedömt som acceptabel. Riskanalysen visar på några förbättringsområden som har tagits om hand löpande under året eller som ingår i verksamhetsplaneringen för 2017.¹⁰

Ställningstagande av riksrevisorn med administrativt ansvar

De identifierade riskerna är inte så väsentliga att de påverkar bedömningen av och innehållet i årsredovisningen. Det förändringsarbete som bedrivits vid myndigheten har som väntat inneburit en något högre personalomsättning. Under året har tre av riksrevisorerna begärt varav två har beviljats entledigande från sina uppdrag. Bedömningen är att detta inte inneburit någon väsentlig risk

⁹ Johan Hirschfeldt har i november 2016 avsagt sig sitt uppdrag som ledamot i Riksrevisionens vetenskapliga råd.

¹⁰ Se 39 och 40 §§ lagen (2006:999) med ekonomiaadministrativa bestämmelser m.m. för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

för verksamhetens interna styrning och kontroll. Med utgångspunkt i processen för intern styrning och kontroll, självvärderingar, hanteringen av identifierade risker, underställda chefers intygande samt internrevisionens och externrevisionens granskningar bedömer jag att den interna styrningen och kontrollen vid Riksrevisionen är betryggande.

Personal och kompetens

Sammanfattning

Personal och kompetensförsörjning har prioriterats under året med fokus på rekrytering och utbildning. Syftet var att stärka kompetensen inom Riksrevisionen. Totalt antal anställda den sista december 2016 var 305 personer. Av dessa var 175 kvinnor och 130 män.

Tabell 1 Antal anställda i tjänst per den 31 december 2014–2016

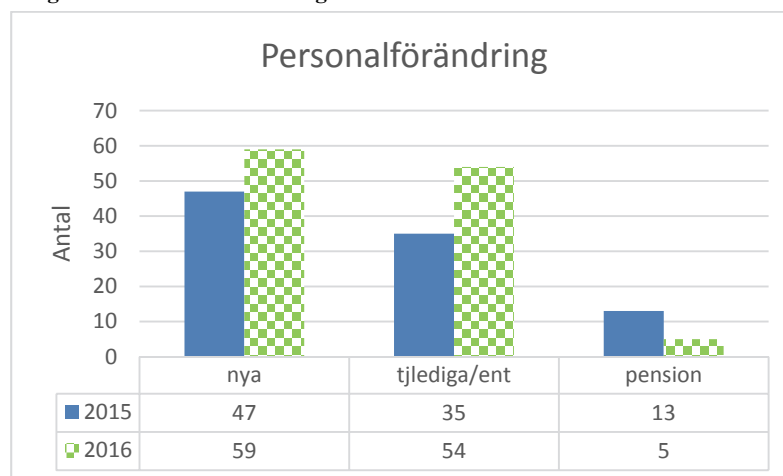
	2016	2015	2014
Anställda i tjänst	305	306	305
varav kvinnor	175	181	171
varav män	130	125	134
varav visstidsanställda	10	7	7

Vid kontoren i Jönköping och Uppsala arbetade 23 respektive 19 personer den 31 december 2016.

Rekrytering

Under 2015 och 2016 har Riksrevisionen rekryterat 106 personer. Det motsvarar mer än en tredjedel av den totala personalstyrkan. Under de två åren fördelades rekryteringarna med 47 personer 2015 och 59 personer 2016.

Diagram 1 Personalförändring 2015–2016

Förändringsarbetet innebar en omställning inom chefskollektivet. Av 24 chefer 2016 är 21 stycken nyrekryterade varav 4 är internt rekryterade.

Rekryteringarna kan förklaras av att förändringsarbetet bland annat syftade till att förändra ledarskapet inom Riksrevisionen. Ett led i den strategin var att minska antalet medarbetare per chef på enheterna inom granskningsverksamheten.

Tabell 2 Antal chefer fördelat på kvinnor och män

	2016-12-31	2015-01-01
Totalt	24	16
varav kvinnor	13	8
varav män	11	8

Personalomsättning

Under 2016 hade myndigheten större personalomsättning än tidigare år. Under 2016 uppgick personalomsättningen till 17 % jämfört med 12 % 2015. Medelantal för tillsvidareanställd personal inom de olika verksamheterna var 298 stycken varav 40 % inom årlig revision, 35 % inom effektivitetsrevision, 7 % inom internationell verksamhet och 18 % inom verksamhetsstödet.

Tabell 3 Personalomsättning i procent per den 31 december 2014–2016¹¹

	2016	2015	2014
Årlig revision	14	14	9
Effektivitetsrevision	19	15	16
Internationell verksamhet	24	–	–
Verksamhetsstöd ¹²	21	7	3

De avgångsenkäter som gjorts inom Riksrevisionen visar att ett bidragande skäl till den högre personalomsättningen är det förändringsarbete som bedrivits under året. Flera personer som har valt att lämna Riksrevisionen menade att förändringsarbetet skapade osäkerhet i organisationen, men riktade också stark kritik mot det sätt som förändringsarbetet genomfördes på. Konkurrens om arbetskraft som följer av den rådande högkonjunkturen har också påverkat personalomsättningen. Exempelvis råder stor brist på kvalificerade finansiella revisorer på arbetsmarknaden.

¹¹ Utfallet för 2015 och 2014 är hämtade från årsredovisningen för 2015. Personalomsättningen beräknas enligt modellen antal tjänstlediga/entledigade delat på medelantal anställda. 2016 ingår inte riksrevisorerna i beräkningen av medelantal anställda.

¹² För 2014 och 2015 ingår den internationella verksamheten i raden för verksamhetsstöd. 2016 utgörs verksamhetsstödet av avdelningen för verksamhetsstöd och avdelningen för ekonomi och fastighet.

Utbildning

Mot bakgrund av omorganisationen och förändringsarbetet för effektivitetsrevisionen, och de ökade krav det ställer på medarbetarna, lanserades en omfattande satsning på kompetensutveckling under 2016. Ett internt utbildningsprogram utformades med fokus på både metod- och sakfrågor.

Inom den årliga revisionen gavs under året 18 kurser inom det femåriga utbildningsprogram för årliga revisorer som Riksrevisionen anordnar. I utbildningen ingår ett prov efter tre till fem års yrkeserfarenhet. Utbildningen och provet motsvarar de som ges för revisorer inom den privata sektorn, men har fokus på det regelverk som gäller för statlig verksamhet. Provverksamheten genomfördes liksom tidigare år i samarbete med Revisorsnämnden.

Under 2016 godkändes sex av de nio revisorer som genomförde provet; 2015 godkändes tre av sex revisorer och under 2014 godkändes fyra av åtta revisorer som genomförde provet.

Vid utgången av 2016 fanns 62 revisorer inom den årliga revisionen som klarat Riksrevisionens prov eller var auktoriserade revisorer.

Under 2016 inleddes också chefsutbildningar med bland annat en kurs i utvecklande ledarskap, utbildning i lönesättande samtal, chefers arbetsmiljöansvar samt central introduktionsutbildning för nya chefer.

Sjukfrånvaro

Tabell 4 Sjukfrånvaro 2014–2016 (procentenheter)

	2016	2015	2014
Total sjukfrånvaro	2,8	2,9	2,5
varav:			
Kvinnor	3,4	3,9	2,6
Män	1,8	1,5	2,4
Anställda 29 år och yngre	1,6	1,4	1,2
Anställda 30–49 år	2,9	3,2	1,9
Anställda 50 år och äldre	3,0	2,8	4,0
Av total sjukfrånvaro avser:			
Andelen långtidssjuka (60 dagar eller mer)	45,9	51,8	52,4
Andelen långtidssjuka av total ordinarie arbetstid	1,3	1,5	1,3

Sjukfrånvaron för 2016 låg i nivå med föregående år. För kvinnor har den generellt sjunkit något medan männens sjukfrånvaro ökat något. Sjukfrånvaron för anställda under 30 år och över 50 år har ökat, medan sjukfrånvaron för anställda i åldern 30–49 år har minskat.

Andelen långtidssjuka har minskat med 5,9 procentenheter, men andelen långtidssjuka av total ordinarie arbetstid har endast minskat marginellt (0,2 procentenheter). Långvarig sjukfrånvaro har ökat bland män i åldern 30–49 år, medan långtidsfrånvaron för kvinnor i åldersgruppen över 50 år har minskat

under 2016. På samma sätt som i befolkningen i övrigt är kvinnor överrepresenterade bland de sjukskrivna på Riksrevisionen.

Systematiskt arbetsmiljöarbete

Särskilda arbetsmiljöåtgärder har gjorts under 2016 med anledning av de organisationsförändringar som genomförts.

Riksrevisionen har exempelvis i samarbete med Previa genomfört en organisatorisk och social skydds rond under året. Skydds rondens syftade till att kartlägga de psykologiska, organisatoriska och sociala arbetsförhållandena i organisationen i enlighet med Arbetsmiljöverkets föreskrift Organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4). Insatsen avsåg att identifiera vad som eventuellt behöver stärkas och som ska resultera i en handlingsplan för 2017. Arbetet har utförts i workshoppar och har resulterat i ett utvecklingsförslag och en handlingsplan som integrerades i verksamhetsplanen för 2017.¹³

¹³ Metoden som Previa har utgått ifrån är Copenhagen Psychosocial Questionnaire (COPSOQ) som bedömer psykosociala faktorer på arbetsplatsen. De viktigaste områdena som instrumentet innefattar är krav i arbetet, arbetsorganisation och arbetsinnehåll, samarbete och ledarskap, balans mellan arbete och privatliv, arbetsplatsens sociala miljö, kränkande beteenden samt hälsa och välbefinnande.

Verksamhetens resultat

Sammanfattning – resultat och utveckling under 2016

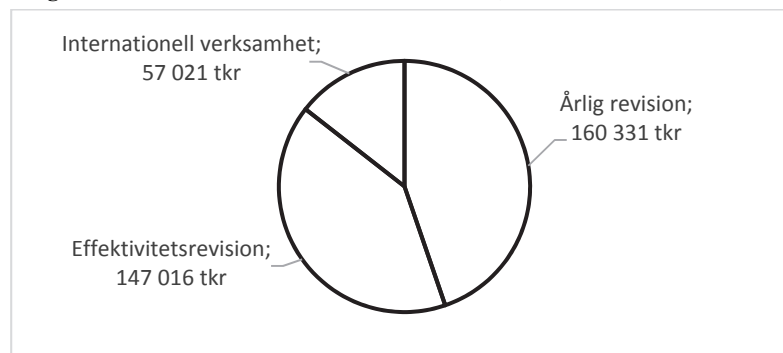
Under 2016 slutfördes den årliga revisionen av 2015 års årsredovisningar i rätt tid och i enlighet med god revisions sed. Effektivitetsrevisionen följde under året den inriktning av revisionen som riksrevisorerna har beslutat om. Riksrevisionen publicerade 33 granskningsrapporter. Höstens arbete präglades av åtgärder för att långsiktigt höja kvaliteten och öka produktiviteten, mätt som antalet granskningsrapporter per resursinsats. Hit hör en ambition att höja kompetensen genom utbildning och rekrytering samt nya former för kvalitets-säkring.

Det internationella utvecklingssamarbetet bedöms ha bidragit till målet om att stärka de nationella revisionsorganens förmåga att bedriva revision i enlighet med internationella standarder. Inom ramen för nationell samverkan har Riksrevisionen medverkat i det offentliga samtalet på ett flertal arenor.

Ekonomisk översikt

Verksamhetens kostnader uppgick till 359,9 miljoner kronor under 2016, vilket innebär en ökning med 11,1 miljoner kronor jämfört med föregående år. Under årets uppgick lämnade bidrag till 5 miljoner kronor inom det internationella utvecklingssamarbetet. Intäkter utöver anslag uppgick till 0,5 miljoner kronor.

Diagram 2 Verksamhetens nettokostnader 2016, tkr¹⁴

Även om kostnaderna har ökat för verksamheten kvarstår fortfarande en del arbete med att nå rätt verksamhetsnivå. Under året har särskilt personalomsättningen i kombination med svårigheten att anställa erfarna finansiella revisorer

¹⁴ Diagrammet visar verksamhetens nettokostnader. Kostnader minus intäkter och lämnade bidrag (transfereringar), dock inte intäkter av anslag.

påverkat den löpande verksamheten och medfört lägre lönekostnader än planerat.

På grund av personalomsättningen har antalet årsarbetskrafter minskat inom alla verksamheter utom verksamhetsstödet.

Under året har ekonomimodellen¹⁵ utvecklats och anpassats till den nya organisationen. Organisationsförändringarna och ekonomimodellen har förenklats och förtydligat fördelningen av både direkta och indirekta kostnader. Detta har medfört att modellen för fördelningen av myndighetsgemensamma kostnader till verksamhetsgrenarna kommer att uppdateras under 2017 och då särskilt med hänsyn till anslaget för internationellt utvecklingssamarbete.

Myndighetens gemensamma kostnader är 9,6 miljoner kronor högre jämfört med föregående år. Det är främst kostnader för teknisk utrustning (datorer, skärmar och mobiltelefoner) och kostnader med anledning av personalsituationen¹⁶ som har ökat under året. Kostnaderna för it-utveckling har varit betydligt lägre främst beroende av att it-projekt pågick under 2015. Det avser bl.a. MKI¹⁷ och en modell för it-förvaltning.

Anslag

Årets anvisade medel för anslaget 1:15 Riksrevisionen uppgick till 319,7 miljoner kronor.

Tabell 5 Anslagsredovisning 2016, miljoner kronor

Anslag	Totalt disponibelt belopp	Kostnader	Utgående anslags-sparande	Planerad återbetalning av anslagssparande
1:15 Riksrevisionen	329,1	319,7	9,4	–
1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	49,2	45,8	3,4	3,4

Det disponibla beloppet 2016 uppgick till 329,1 miljoner kronor. Anslagsförbrukningen var 319,7 miljoner kronor, vilket innebär ett utgående anslagssparande 2016 om 9,4 miljoner kronor. Under året har anslaget belastats med 1 miljon kronor för utbetald pension till tidigare riksrevisor eftersom pensionsavsättningen är ett undantag från kostnadsmässig anslagsavräkning¹⁸.

Årets anvisade medel för anslaget 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete uppgick till 50,0 miljoner kronor. Det disponibla beloppet 2016 uppgick till 49,2 miljoner kronor. Anslagsförbrukningen var 45,8 miljoner kronor, vilket innebär ett anslagssparande om 3,4 miljoner kronor. Riksrevisionen avser att återbetala anslagssparandet.

¹⁵ Beskrivs under avsnittet Tillämpade redovisningsprinciper.

¹⁶ Kostnader för rekrytering och företagshälsovård.

¹⁷ MKI – MKInsight är det nya metodstödet för årlig revision.

¹⁸ Se avsnittet Tillämpade redovisningsprinciper.

Gemensamma kostnader som har fördelats till det internationella utvecklingssamarbetet uppgår till 15 miljoner kronor 2016. Dessa består av personalkostnader för icke-operativ tid för anställda inom den internationella avdelningen samt av en schablonfördelning¹⁹ för de myndighetsgemensamma kostnaderna som utgörs av förvaltningskostnader för registratur, teknisk utrustning, lokaler samt övriga stödfunktioner. De direkta kostnaderna för biståndsverksamheten uppgick till drygt 15 procent av samtliga operativa kostnader för verksamheterna inom myndigheten²⁰, och fördelningen till utvecklingssamarbetet uppgick till 10,5 procent av de myndighetsgemensamma kostnaderna²¹.

¹⁹ Enligt dnr 21-2014-0491.

²⁰ Operativa kostnader är de kostnader som är direkt hänförliga till verksamhetsgrenarna årlig revision, effektivitetsrevision och internationell verksamhet.

²¹ Här ingår inte pensionsavsättningar eller pensionsutgifter för tidigare riksrevisorer.

Årlig revision

Mål

Granskningsverksamheten ska hålla hög kvalitet. Inriktningen och rapporteringen ska vara relevant och intressant. För årlig revision innebär detta att revisionen ska utföras i enlighet med god revisionssed, enligt internationella standarder och att revisionsberättelserna ska lämnas i tid. Granskningen ska vara förebyggande genom att eventuella fel och brister som har identifierats ska rapporteras så tidigt som möjligt för att undvika väsentliga fel i en årsredovisning.

Riksrevisionen följer god revisionssed enligt International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI) för finansiell revision. Myndigheternas årsredovisningar innehåller förutom finansiell redovisning även en resultatredovisning, som är unik för Sverige. Eftersom det saknas internationell praxis för hur granskning av sådan information ska utföras beslutade riksrevisorerna om en instruktion under 2014.²² Förutom att instruktionen beskriver hur granskningen av resultatredovisningen ska utföras beskriver den också hur revisorn ska förhålla sig till ledningens bedömning av om den interna styrningen och kontrollen är betryggande.

Resultat och bedömning

Tabell 6 Kostnader för Årlig revision 2014–2016 (tkr)²³

	2016	2015	2014
Revision av myndigheter m.fl.	149 750	152 169	151 386
Revision av övriga organisationer	546	–	–
Områdesbevakning Årlig Revision	2 682	–	–
Metodutveckling och utbildning	7 432	–	–
Summa	160 410	152 169	151 386

Det ekonomiska utfallet för den årliga revisionens granskning av myndigheter motsvarar i stort utfallet för föregående år. Som framgår av det ekonomiska utfallet har insatser ökat när det gäller metodutveckling och utbildning i samband med införande av ett nytt it-stöd.

²² Riksrevisionens instruktion för revisorns granskning av resultatredovisning och annan information i årsredovisningen (RRI), dnr 10-2014-0217.

²³ Tabellen visar nettokostnader, verksamhetens kostnader minus andra intäkter än anslag. Den avgiftsfinansierade verksamheten ingår inte i tabellen. Omorganisation och förändringar i verksamhetsstrukturen har medfört att det inte är möjligt att räkna om kostnaderna till jämförbara siffror i tabellen för 2015 och 2014. Siffrorna för 2015 och 2014 är hämtade från årsredovisningen för 2015.

Tabell 7 Antal redovisade timmar inom årlig revision 2014–2016²⁴

	2016	2015	2014
Revision av myndigheter m.fl.	122 293	128 602	121 264
Revision av övriga organisationer	661	–	–
Områdesbevakning Årlig Revision	2 411	–	–
Metodutveckling och utbildning	5 513	–	–
Summa	130 878	128 602	121 264

Antalet fakturerade revisionstimmar under 2016 var lägre än under 2015.

Tabell 8 Resultat inom årlig revision 2014–2016 (tkr)

	Budget	2016	2015	2014
Avgiftsintäkter	150 000	153 471	156 446	139 247
Kostnader	144 000	149 752	152 169	151 386
Årets överskott/underskott (–)	6 000	3 719	4 277	–12 139
Akkumulerat över-/underskott (–)	951	–1 330	–5 049	–9 326

Lönekostnaderna för den årliga revisionen har ökat. Detta har medfört att både intäkter och kostnader för revision av myndigheter blev högre än budget.

Tabell 9 Resultat för avgiftsfinansierad verksamhet 2014–2016 (tkr)

	Budget	2016	2015	2014
Intäkter	100	197	220	196
Kostnader	130	118	178	159
Summa	–30	79	42	37
Akkumulerat över-/underskott (–)	439	548	469	427

Överskottet inom den avgiftsfinansierade verksamheten har ökat under året. Det beror främst på att intäkterna är högre än budgeterat. Med anledning av detta kommer avgiftsnivån ses över under 2017. Den avgiftsfinansierade verksamheten avser revision av Council of the Baltic Sea States.

Sammanfattning

Under 2016 slutfördes granskningen av årsredovisningarna för räkenskapsåret 2015. 2016 var det andra året då man tillämpade Riksrevisionens nya instruk-

²⁴ Omorganisation och förändringar i verksamhetsstrukturen har medfört att det inte är möjligt att räkna om timmarna till jämförbara siffror i tabellen för 2015 och 2014. Siffrorna för 2015 och 2014 är hämtade från årsredovisningen för 2015.

tion²⁵ för granskning av resultatredovisning och annan information i årsredovisningen. För 16 myndigheter lämnades modifierad revisionsberättelse²⁶ för räkenskapsåret 2015. I några fall var det flera än ett modifierat uttalande i en och samma revisionsberättelse.

I tabell 10 framgår att 18 modifierade uttalanden i form av reservationer har lämnats i revisionsberättelserna under 2015. Ett fel kan medföra flera modifieringar i revisionsberättelsen. Det uttalande som har lett till flest modifierade revisionsberättelser är uttalandet om att myndigheten inte har använt anslag och inkomster i enlighet med ändamål och tillämpliga föreskrifter som riksdagen beslutat.

När det gäller fel och brister som påpekats för tidigare räkenskapsår visade granskningen för räkenskapsåret 2015 att berörda myndigheter oftast har vidtagit åtgärder eller att en dialog inletts med ansvarigt departement.

För räkenskapsåret 2015 lämnades även 16 upplysningar. Den vanligaste orsaken till modifieringar i revisionsberättelser, i form av en upplysning i revisionsberättelsen, är oklarheter i frågan om full kostnadstäckning utifrån 5 § avgiftsförordningen (1992:191) och villkor för bemyndiganden.

Riksrevisionens uttalande om ledningens bedömning av intern styrning och kontroll görs enbart för de myndigheter som omfattas av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll.

Principiella och gemensamma iakttagelser från granskningen av myndigheternas årsredovisningar lämnas i Riksrevisionens årliga rapport.

De ansvariga revisorerna har ett delegerat ansvar i organisationen för vart och ett av den årliga revisionens uppdrag. Det innebär att de ansvarar för revisionsarbetet och för att underteckna revisionsberättelser och revisorsrapporter över översiktliga granskningar. Alla ansvariga revisorer uppfyller de interna kompetenskraven.

²⁵ Riksrevisionens instruktion för revisorns granskning av resultatredovisning och annan information i årsredovisningen (RRI) samt den nya revisionsberättelsen med fem separata uttalanden.

²⁶ Med modifierad revisionsberättelse avses att en anmärkning har lämnats på årsredovisningen.

Tabell 10 Modifierade revisionsberättelser

	2015	2014
Enligt Riksrevisionens uppfattning;	Antal uttalanden med reservation eller avvikande mening	Antal uttalanden med reservation eller avvikande mening
är årsredovisningen i alla väsentliga avseenden upprättad enligt ramverket för redovisning och tillämpliga regeringsbeslut	5	3
ger årsredovisningen i alla väsentliga avseenden en rättvisande bild av myndighetens ekonomiska resultat, finansiering och finansiella ställning	3	4
har myndigheten i alla väsentliga avseenden lämnat en resultatredovisning och information i övrigt som är förenlig med och stödjer en rättvisande bild i årsredovisningen som helhet.	1	–
har baserat på vår revision av årsredovisningen, i alla väsentliga avseenden, anslag och inkomster använts i enlighet med av riksdagen beslutade ändamål och i överensstämmelse med tillämpliga föreskrifter	9	8
har det vid vår revision av årsredovisningen inte framkommit något som skulle tyda på att ledningen i sin bedömning av intern styrning och kontroll inte har följt förordningen om intern styrning och kontroll.	–	–
Inget uttalande görs		
på grund av att det förhållande som beskrivs är så betydelsefullt har Riksrevisionen inte kunnat inhämta tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis som grund för våra revisionsuttalanden. Följaktligen avstår Riksrevisionen från att uttala sig om årsredovisningen.	–	1
Uttalande om förvaltning i revisionsberättelse för stiftelse		
som en följd av de förhållanden som beskrivs är det Riksrevisionens uppfattning att styrelseledamoten eller verkställande direktören har handlat i strid med stiftelseförordnandet, vilket skulle kunna föranleda ersättningskyldighet för styrelseledamot eller verkställande direktör.	1	–

Måluppfyllelse

I Riksrevisionens årliga rapport 2016 redovisade den årliga revisionen iakttagelser om otydligheter i styrning och ekonomiska villkor för myndigheterna kopplade till anslagsförordningen (2011:223) och avgiftsförordningen (1992:191). Vidare påtalades risk för fel och brister som uppstår på grund av att ansvaret för redovisning delas mellan myndigheter. Riksrevisionen uppmärksammade även behovet av att skapa ett tydligare finansiellt ramverk för årsredovisningen för staten och behovet av att tydliggöra redovisningskrav för vissa typer av ekonomiska transaktioner.

En mer utförlig redovisning av vilka åtgärder som vidtagits med anledning av revisionsberättelser med modifiering lämnas årligen i Riksrevisionens uppföljningsrapport.

Riksrevisionens årliga revision har under 2016 haft en högre omsättning bland ansvariga revisorer än för 2015 bland annat på grund av rotationskrav och generationsväxling inom gruppen. Detta har tillsammans med övrig personalomsättning påverkat kontinuiteten i de enskilda revisionsteamerna negativt, och många granskade myndigheter har upplevt att ständigt behöva möta nya revisorer. Flera myndigheter har vidare i dialogen med sin ansvariga revisor uttryckt oro över utvecklingen i avgiften för den årliga revisionen. Riksrevisionen behöver inför revisionsåret 2017 säkra en större kontinuitet i enskilda revisionsteam.

Under våren 2016 driftoptes ett nytt it-stöd inom den årliga revisionen. Från och med revisionsåret 2016 dokumenteras alla revisionsuppdrag i det nya systemet. Införandet har medfört omfattande utbildningsinsatser.

För revisionsåret 2016 har en ny handledning om inledande uppdragsarbete implementerats. Den årliga revisionen har också digitaliserat dokumentationen av oberoende inom revisionsuppdragen. Syftet är att säkerställa ett enhetligt arbetssätt inom verksamheten. Genom att i högre grad dra nytta av digitaliseringens möjligheter kan revisionen effektiviseras. I samarbete med Ekonomistyrningsverket har ett pilotprojekt genomförts som syftar till att ta fram en möjlig standard för uttag av redovisningsinformation från de granskade myndigheternas ekonomisystem.

Det långsiktiga målet är att skapa en infrastruktur och analyskapacitet som kan möta och utnyttja den ökade nivån av digitaliserade flöden hos myndigheter som Riksrevisionen granskar.

Kvalitetsarbetet

Den årliga revisionen ska genomföras och avrapporteras på ett sätt som verkar förebyggande. Det är därför viktigt att iakttagelser kommuniceras tidigt och på ett sådant sätt att de lätt kan förstås av de granskade myndigheternas ledningar.

Ett led i den årliga revisionens kvalitetssäkring utgörs av ett råd som består av erfarna ansvariga revisorer samt juridisk expertis. Rådet bistår revisorerna med bedömningar i komplicerade revisionsfrågor som anses kunna påverka

utformningen av revisionsberättelser eller av andra frågor av principiellt intresse. Bedömningarna publiceras på Riksrevisionens intranät. Dessutom genomför kvalitetsrådet årligen en intern kvalitetskontroll av ett urval avslutade revisionsakter. Kontrollen utgår från fastställda kvalitetskriterier.²⁷ En revisionsakt för varje ansvarig revisor ska på detta sätt kontrolleras minst vart tredje år. Under 2016 kontrollerades 17 ansvariga revisorers akter. Kvalitetskontrollen visade att revisionen i allt väsentligt var utförd och dokumenterad i enlighet med ISSAI:s krav på finansiell revision samt Riksrevisionens instruktion²⁸ för granskning av resultatredovisning och annan information i årsredovisningen.

Kvalitetsrådet genomför också löpande kvalitetssäkring under pågående revision genom att ansvariga revisorer för stora myndigheter ges löpande stöd för sina bedömningar.

Ett kompletterande sätt att mäta och följa upp kvaliteten i kommunikationen med revisionsobjekten är återkommande enkätundersökningar till de granskade myndigheterna.

Under 2016 har Riksrevisionens internrevision granskat genomförandet och resultatet av den årliga revisionens enkätundersökning om räkenskapsåret 2014. Internrevisionens granskning pekar på ett behov att se över utformningen av enkäten och att låta undersökningen omfatta samtliga granskade myndigheter varje år. Riksrevisionen kommer att se över enkäten under våren 2017 i syfte att skicka denna till samtliga myndigheter som granskats under räkenskapsåret 2016.

För räkenskapsåret 2015 har Riksrevisionen inte genomfört någon enkätundersökning. Däremot uppfattar Riksrevisionen fortfarande att flera myndigheter reagerar på höga revisionskostnader och bristande kontinuitet i revisionsteamerna. Som tidigare framgått är personalomsättningen inom den årliga revisionen hög och numera också i gruppen erfarna revisorer. Det innebär att det är svårt att tillgodose kontinuitet i revisionsteamerna. Sammantaget bedöms verksamhetens resultat vara tillfredsställande.

²⁷ Enligt International Standard on Quality Control, ISQC 1, utgiven av IAASB och INTOSAI ISSAI 40.

²⁸ Ibid

Effektivitetsrevision

Mål

Effektivitetsrevisionen ska främst ta sikte på förhållanden med anknytning till statens budget, genomförandet och resultatet av statlig verksamhet och åtaganden i övrigt men får också avse de statliga insatserna i allmänhet. Granskningen ska främja en sådan utveckling att staten med hänsyn till allmänna samhällsintressen får ett effektivt utbyte av sina insatser. Effektivitetsrevisionen ska huvudsakligen inriktas på granskning av hushållning, resursutnyttjande, måluppfyllelse och samhällsnytta. Som ett led i effektivitetsrevisionen får förslag lämnas om alternativa insatser för att nå avsedda resultat.²⁹

Riksrevisionen följer de internationella standarderna (ISSAI) för effektivitetsrevision.

Resultat och bedömning

Under 2016 publicerades 33 granskningsrapporter. Det är 11 rapporter fler än under 2015. En sammanfattning av de viktigaste iakttagelserna och rekommendationerna från dessa granskningar kommer att redovisas i Riksrevisionens årliga rapport 2017. Av de 33 granskningarna som publicerades under året inleddes 26 stycken under 2015 och 7 stycken under 2016.

Under 2016 togs beslut om att inleda 51 granskningar att jämföra med 31 och 33 granskningar 2015 respektive 2014. Det stora antalet nystartade granskningar under 2016 jämfört med tidigare år är ett skäl till att kostnaden för omvärldsbevakning ökade jämfört med 2015 och 2014.

Tabell 11 Kostnader för effektivitetsrevisionen 2014–2016 (tkr)³⁰

	2016	2015	2014
Granskning	110 204	111 726	103 596
Omvärldsbevakning Effektivitetsrevisionen	26 315	20 490	17 176
Övrig avrapportering ³¹	6 221	11 202	7 009
Metodutveckling och utbildning	4 276	–	–
Summa	147 016	143 418	127 781

Den totala kostnaden för effektivitetsrevisionen ökade med 3,6 miljoner kronor under 2016, till stor del på grund av ökade lönekostnader. Däremot minskade kostnaden för granskningar med 1,5 miljoner kronor.

²⁹ 4 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m.

³⁰ Tabellen visar nettokostnader, verksamhetens kostnader minus andra intäkter än anslagen. Omorganisation och förändringar i verksamhetsstrukturen har medfört att det inte är möjligt att räkna om kostnaderna till jämförbara siffror i tabellen för 2015 och 2014. Siffrorna för 2015 och 2014 är hämtade från årsredovisningen för 2015.

³¹ Övrig avrapportering tillhörde tidigare år verksamhetsgrenen Omvärldsriktad verksamhet. Övrig avrapportering avser riksrevisorernas årliga rapport, Riksrevisionens uppföljningsrapport och granskningsplan.

Tabell 12 Redovisade timmar för effektivitetsrevisionen 2014–2016³²

	2016	2015	2014
Granskning	91 759	102 252	90 354
Omvärldsbevakning Effektivitetsrevisionen	23 406	19 205	15 251
Övrig avrapportering	5 551	8 987	5 162
Metodutveckling och utbildning	2 671	–	–
Summa	123 387	130 444	110 767

Antal redovisade timmar för effektivitetsrevisionen och för granskning var lägre jämfört med 2015. Detta främst på grund av färre årsarbetskrafter under året.

Tabell 13 Kostnader för granskningar 2014–2016 (tkr)

	2016	2015	2014
Upparbetad kostnad vid årets början	65 776	43 593	44 787
Årets kostnad för granskningar	110 204	111 726	103 596
Upparbetad kostnad vid årets slut	51 861	65 776	43 593
Kostnad för årets avslutade granskningar	124 119	89 543	104 790
varav publicerade granskningar	107 783	82 446	98 606
varav granskningar som inte resulterat i rapport	16 336	7 097	6 184
Antal publicerade granskningar	33	22	27
Styckkostnad för årets avslutade granskningar	3 761	4 070	3 881

Den totala kostnaden för årets avslutade granskningar ökade däremot 2016 och uppgick till 124,1 miljoner kronor. Det beror bland annat på att antalet rapporter ökade. Kostnaden per publicerad rapport var dock lägre än både 2015 och 2014.

Tabell 14 Redovisade timmar för anställd personal för granskningar 2014–2016

	2016	2015	2014
Upparbetade timmar vid årets början	61 689	37 847	47 013
Årets timmar för granskningar	91 759	102 252	90 354
Upparbetade timmar vid årets slut	43 586	61 689	37 847
Timmar för årets avslutade granskningar	109 862	78 410	99 520
varav publicerade granskningar	94 721	71 544	93 567
varav granskningar som inte resulterat i rapport	15 141	6 866	5 953
Antal publicerade granskningar	33	22	27
Snitt timmar för årets avslutade granskningar	3 329	3 564	3 686

³² Omorganisation och förändringar i verksamhetsstrukturen har medfört att det inte är möjligt att räkna om timmarna till jämförbara siffror i tabellen för 2015 och 2014. Siffrorna för 2015 och 2014 är hämtade från årsredovisningen för 2015.

Genomsnittligt antal arbetade timmar för anställd personal per granskning är något lägre än under 2015.

Tabell 15 Granskningar som avslutats utan avlämnande av rapport

	2016	2015	2014
Total kostnad i tkr	16 336	7 097	6 184
Antal timmar	15 159	6 866	5 953
Antal ej publicerade rapporter	7	6	8

Sju granskningar avslutades utan granskningsrapport under året. Det kan jämföras med sex granskningar som inte slutfördes år 2015 och åtta stycken år 2014. Den totala kostnaden för nedlagda granskningar var hög 2016 i jämförelse med åren 2014 - 2015, drygt 16 miljoner kronor. Det beror på att flera granskningar avslutades sent i granskningsprocessen.

Tabell 16 Nedlagda granskningar 2016

Granskning	Motivering
Granskning av statens ansvar för kompetensförsörjningen till hälso- och sjukvård	Regeringen har vidtagit åtgärder inom detta område.
Granskning av arbetsmarknadsstödet till arbetslösa med ekonomiskt bistånd	Ändrade interna prioriteringar.
Granskning av avledningen av vatten	Den ursprungliga idén visade sig inte vara tillräckligt relevant allteftersom projektet fortskred.
Granskningen av vård och omsorg av sjuka äldre	Ändrade interna prioriteringar.
Granskning av samverkan om finansiell systemstabilitet	Tillämpliga delar ska införlivas i planerad granskning av makrotillsynen.
Beslut om att avsluta studie om RISE	Ändrade interna prioriteringar.
Granskningen av statens insatser för validering av nyanländas kompetens	Den planerade cost-benefit- analysen visade sig metodologiskt svårframkomlig. Regeringen planerar åtgärder inom detta område.

Det finns olika förklaringar till varför granskningar inte alltid fullföljs och att de ibland också läggs ned på ett sent stadium. Det kan till exempel bero på dataproblem, metodologiska problem, ändrade förutsättningar för att revisionsobjekt redan vidtagit åtgärder eller att ansvarig riksrevisor gjort bedömningen att resultaten av granskningen eller revisionsbevisen inte är tillräckligt starka.

Med den nya organisationen och kvalitetssäkringsarbetet fullt ut implementerat är det Riksrevisionens ambition att antalet granskningar som läggs ner efter det så kallade granskningsuppläggsseminariet ska hållas till ett minimum och att omorganisationen av effektivitetsrevisionen och en omfattande satsning på kompetensutveckling i både sak- och metodkunskaper ska bidra till detta.

Måluppfyllelse

Riksrevisionen har ett brett uppdrag sett till både hur det är formulerat i revisionslagen och de internationella standarderna. Det är därför svårt att entydigt kategorisera granskningarna. Många granskningar faller dessutom samtidigt inom flera kategorier. Riksrevisionen gör ändå sammantaget bedömningen att effektivitetsgranskningarna under året i stort sett följt den breda inriktning av revisionen som riksrevisorerna beslutat om genom granskningsplanen 2015/16. I verksamhetsplanen för 2016 sattes målet för antalet publicerade granskningar till 33. Det blev också utfallet för året.

2016 års omorganisation av effektivitetsrevisionen

Under 2016 vidtogs ett antal åtgärder för att effektivitetsrevisionen bättre skulle svara mot uppdragets bredd, öka kvaliteten i granskningarna, och öka effektiviteten i verksamheten genom att bland annat öka antalet rapporter. I en kommentar till riksrevisorernas omorientering av effektivitetsrevisionen i finansutskottets betänkande Riksrevisionens årsredovisning för 2015, där riksrevisorerna redogjorde för den kommande omorganisationen, framhöll utskottet betydelsen av den breda form av granskningar och uppsättning av granskningsmetoder som lagen om statlig revision ger utrymme för och att Riksrevisionen tar vara på detta.³³

Riksrevisionens omorientering mot granskningar som i större utsträckning kvantitativt försöker mäta effekten och samhällsnyttan av statliga insatser ska ses i ljuset av förtydligandet av effektivitetsrevisionens uppdrag så som det kom till uttryck efter riksdagens uppföljning av Riksrevisionsreformen 2009/2010.³⁴

Omorienteringen ska också ses i ljuset av den kritik Uppsala universitet i sina kvalitetsutvärderingar har riktat mot att effektivitetsgranskningarna främst avsett att följa upp myndigheternas processer, insatser och regeltillämpning och i mindre utsträckning bedömt effekterna av genomförd politik. Riksrevisionens mål, vid sidan av att öka kvaliteten i rapporterna, är att fortsätta att öka antalet publicerade granskningsrapporter per år. Det innebär att fler granskningar som avser att kvantitativt mäta effekter av statliga insatser och bedöma samhällsnytta kan göras utan att ge avkall på behovet av andra typer av granskningar.

En viktig åtgärd som vidtogs under året för att bättre leva upp till uppdragets bredd och öka såväl effektiviteten som kvaliteten i arbetet var att dela upp effektivitetsrevisionen i nio mindre enheter där varje enhet fick ett tydligt saksområdesansvar och där de mindre enheterna gav enhetscheferna bättre möjligheter att noga följa arbetet med rapporterna.

Den befintliga kompetensen inom effektivitetsrevisionen har vidare kompletterats med särskild metod- och sakkompetens inom några områden där det bedömts centralt att stärka analyskapaciteten. Under året anställdes också tio

³³ Betänkande 2015/16:FiU27 Riksrevisionens årsredovisning för 2015.

³⁴ Utredning från Riksdagsförvaltningen 2008/09:URF3.

metodämnessakkunniga och många disputerade, framför allt nationalekonomer men också statsvetare, många med lång erfarenhet från den statliga förvaltningen. Från hösten 2015 till början av 2017 har antalet disputerade ökat från 21 till 40 på effektivitetsrevisionen. Dessa anställningar bidrog till att höja timlönen i granskningsverksamheten. Även nya former för kvalitetssäkring infördes där enhetscheferna fått ett tydligare kvalitetsansvar vid sidan av projektledarna. Arbetet med att fullt ut implementera det nya arbetssättet fortgår.

Under året infördes även ett nytt omfattande internutbildningsprogram i både metod- och sakfrågor. Drygt 4 miljoner kronor lades på metodutveckling och utbildning under 2016.

I peer review som beställdes av Riksrevisionen påtalades att det var oklart hur effektivitetsrevisionen väljer vilka granskningar som ska göras och hur prioriteringen går till, vilket är av relevans för att kunna bedöma måluppfyllelsen i uppdraget.³⁵ Riksrevisionen instämmer i behovet av att precisera formerna för detta arbete.

Under året har, i samband med omorganisationen, en ny ordning tagits fram för hur nya granskningsidéer ska genereras och beslutas. En första utgångspunkt är att nya granskningsidéer ska stämmas av utifrån en bedömning av väsentlighet och risk, om frågan har stor betydelse för statsbudgeten alternativt är principiellt viktig.

Med det tydligare sakområdesansvar på enheterna som den nya organisationen skapat, kommer idégenereringen fortsättningsvis i huvudsak att göras på enheterna. Granskningsförslagen stäms sedan av i ett första led av ledningsgruppen för effektivitetsrevisionen innan de presenteras för riksrevisorerna. Ledningsgruppen för effektivitetsrevisionen prövar granskningsidéerna utifrån en bedömning av väsentlighet, risk, effekt på statsbudgeten och om frågan är principiellt viktig. Avgörande för om en granskning ska genomföras är också att den verkligen bedöms ha ett mervärde i förhållande till vad Riksrevisionen eller andra (statliga utredningar, andra myndigheter, forskningsinstitut, etc.) redan granskat på området. Beslut om granskning tas av ansvarig riksrevisor.

Kvalitetsutvärderingar av effektivitetsrevisionens granskningsrapporter

I de kvalitetsuppföljningar som regelbundet görs av Riksrevisionens granskningar varierar resultaten. Bedömningar görs utifrån olika perspektiv. Det handlar om hur olika intressenter uppfattar kvaliteten, hur Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer faktiskt tagits om hand och om bedömningen i stället görs utifrån en analys av granskningsrapportens kvalitet utifrån de bedömningsgrunder som Riksrevisionens vetenskapliga råd har definierat.³⁶

³⁵ Se Swedish National Audit Office Peer Review Report 2013.

³⁶ Dessa kriterier redovisas t.ex. i Kvalitetsbedömning av effektivitetsrevisionens granskningsrapporter 2016, bilaga 1.

I de enkäter som Riksrevisionen sänder till granskningsobjekten efter avslutad granskning anger vanligtvis en stor majoritet av granskningsobjekten att de har haft nytta av granskningen. Den bilden verifieras i en forskningsrapport där 71 procent av respondenterna ansåg att Riksrevisionens granskningar under perioden januari 2014 till april 2015 höll hög kvalitet.³⁷

Efter önskemål från Finansutskottet följer Riksrevisionen sedan 2007 också upp vad som skett med anledning av granskningsrapporterna genom den årliga uppföljningsrapporten. En ny uppföljningsrapport publiceras senare i vår. Den omfattar en djup uppföljning av 20 granskningsrapporter som publicerades under perioden 2012 - 2013 och en översiktlig uppföljning av 21 rapporter som publicerades 2014 - 2015. Tidigare uppföljningar har visat att rapporterna ger ett betydande bidrag till förbättringsarbetet i den statliga verksamheten. Flertalet granskningsrapporter leder till någon form av åtgärd av regeringen eller andra berörda organisationer. Samtidigt visar uppföljningarna att påtalade problem i vissa fall kan kvarstå efter flera år, i vilket fall det finns skäl för Riksrevisionen att påpeka detta i uppföljningsrapporten.

Riksrevisionen har vid fem tillfällen låtit en forskargrupp vid Uppsala universitet göra kvalitetsbedömningar, så kallade cold reviews, av ett urval av Riksrevisionens granskningsrapporter. Kvalitetsbedömningarna som gjordes för 2010 och 2016 gjordes utifrån de kriterier Riksrevisionens vetenskapliga råd har definierat medan rapporterna däremellan fokuserade på några specifika områden av granskningsverksamheten.

En sammanfattning av dessa cold reviews visar att forskargruppen sällan har funnit starka skäl att betvivla de huvudsakliga resultaten och budskapen i granskningsrapporterna. Samtidigt har flera kritiska synpunkter regelbundet lyfts fram.

I den senaste kvalitetsbedömningen från 2016, som avsåg ett urval av Riksrevisionens granskningsrapporter från 2015, lyfte forskarlaget fram flera kritiska synpunkter. Bland annat anfördes en betydande variation i rapporternas kvalitet, en svag koppling mellan slutsatser, rekommendationer och analys, i flera rapporter brist på röd tråd, ibland oklara metodval, att granskningar som fokuserar på att mäta effekten av genomförd politik utgör undantag, bristfällig fokusering (långa rapporter med onödigt information) och att slutsatserna ofta är svagt empiriskt underbyggda och i stället är mer av förvaltningspolitisk common sense-karaktär.³⁸

I en av rapporterna ansåg forskarlaget det anmärkningsvärt att effektivitetsrevisionen främst avser att följa upp myndigheters processer, insatser och regeltillämpning och i mindre utsträckning mäter effekter av genomförd politik.

Den omorganisation av effektivitetsrevisionen som Riksrevisionen genomfört från och med den första januari 2016, kompletteringen av kompetens på

³⁷ Bringselius, L. (2016), "Riksrevisionens effektivitetsgranskningar: Kvalitet ur ett intressentperspektiv", Lunds universitet.

³⁸ Kvalitetsbedömning av effektivitetsrevisionens granskningsrapporter 2016, Uppsala universitet. Se också motsvarande rapporter 2010, 2011, 2012 och 2015. Power point presentation från den 18 okt 2016 från Uppsala universitet.

vissa områden i både sak och metod samt satsningarna på ett nytt internutbildningsprogram i sak och metod ska delvis ses mot denna bakgrund. Riksrevisionen avser att göra en ny cold review 2018 med målsättning att den ska visa att de flesta av de brister forskargruppen från Uppsala universitet pekat på är åtgärdade.

Årsarbetskrafter och personalomsättning i samband med omorganisationen, m.m.

Verksamheten totalt inom effektivitetsrevisionen har under 2016 trots högre personalomsättning än normalt haft endast tre årsarbetskrafter färre än 2015.

Ett antal chefer och medarbetare som såg sig stå utanför förnyelsearbetet med brist på inflytande lämnade organisationen under året. Det är samtidigt naturligt att personalomsättningen går upp något i samband med en större omorganisation. Under 2016 var personalomsättningen inom effektivitetsrevisionen 19 procent, att jämföra med 15 procent 2015 och 16 procent 2014.

Att något fler effektivitetsrevisorer än normalt har slutat under 2016 är en viss riskfaktor för effektivitetsrevisionen. Med det ska samtidigt vägas mot att effektivitetsrevisionen kompletterat sak- och metodkompetensen inom områden som bedömts centrala för att åtgärda flera av de kvalitetsbrister forskarlaget från Uppsala pekat på i sina kvalitetsutvärderingar av Riksrevisionens effektivitetsgranskningar. Samtidigt är det viktigt att de många nyanställda medarbetarna (cheferna inkluderade) har god kännedom om internationella standarder och god praxis för effektivitetsrevision. Därför anställdes under slutet av 2016 en ny metodämnessakkunnig i internationella standarder som fått i uppgift att inom ramen för internutbildningsprogrammet genomföra utbildningar i internationella standarder.

Internationell verksamhet

Tabell 17 Kostnader för internationell verksamhet 2014–2016 (tkr)³⁹

	2016	2015	2014
Internationell samverkan	10 631	16 378	15 662
Omvärldsbevakning samverkan	600	–	–
Summa Internationell samverkan	11 231	16 378	15 662
Internationellt utvecklingssamarbete	44 488	42 003	39 775
Metodutveckling int. utvecklingssamarbete	1 302	–	–
Summa Internationellt utvecklingssamarbete	45 790	42 003	39 775
Summa	57 021	58 381	55 437

Tabell 18 Redovisade timmar internationell verksamhet⁴⁰

	2016	2015	2014
Internationell samverkan	8 474	14 068	13 058
Omvärldsbevakning samverkan	646	–	–
Summa Internationell samverkan	9 120	14 068	13 058
Internationellt utvecklingssamarbete	23 924	25 259	29 854
Metodutveckling int utvecklingssamarbete	975	–	–
Summa Internationellt utvecklingssamarbete	24 899	25 259	29 854
Summa	34 019	39 327	42 912

³⁹ Tabellen visar nettokostnader, verksamhetens kostnader minus andra intäkter än anslagen. Omorganisation och förändringar i verksamhetsstrukturen har medfört att det inte är möjligt att räkna om kostnaderna till jämförbara siffror i tabellen för 2015 och 2014. Siffrorna för 2015 och 2014 är hämtade från årsredovisningen för 2015. Internationell samverkan tillhörde tidigare år verksamhetsgrenen Omvärldsriktad verksamhet.

⁴⁰ Omorganisation och förändringar i verksamhetsstrukturen har medfört att det inte är möjligt att räkna om timmarna till jämförbara siffror i tabellen för 2015 och 2014. Siffrorna för 2015 och 2014 är hämtade från årsredovisningen för 2015. Internationell samverkan tillhörde tidigare år verksamhetsgrenen Omvärldsriktad verksamhet.

Internationell samverkan

Målet för internationell samverkan är att befästa och främja revisionens roll internationellt samt bidra till förtroende för Riksrevisionens verksamhet.

Resultat och bedömning

Utfallet för internationell samverkan 2016 är lägre jämfört med föregående år. Antalet nedlagda timmar har minskat, vilket avspeglar en generellt sett lägre aktivitetsnivå.

Sammanfattning

Riksrevisionen har deltagit i den internationella samverkan på såväl global som europeisk nivå samt inom ramen för det nordiska samarbetet och hanterat bilaterala kontakter i form av förfrågningar och besök m.m. Riksrevisionen har medverkat till att genomföra Europeiska Revisionsrättens granskningsbesök i Sverige.

I egenskap av nationellt revisionsorgan representerar Riksrevisionen Sverige i internationella sammanhang. Riksrevisionen är därmed medlem bland annat i INTOSAI, andra multilaterala nätverk samt i kontaktkommittén för revisionsorgan inom EU.

EU

Under året har Riksrevisionen deltagit i kontaktkommitténs möte och medverkat i flera arbetsgrupper inom ramen för kontaktkommittén, t.ex. Fiscal Policy Network och Early Warning Mechanism. Riksrevisionen valdes vid kontaktkommitténs möte till medordförande i Nätverket för högre revisionsorgan i kandidatländer och potentiella kandidatländer (JWAA). Riksrevisionen är ordförande i nätverket för liaison officers inom EU med uppdraget att effektivisera kontaktkommitténs arbetsformer.

INTOSAI

Inom ramen för INTOSAI är Riksrevisionens största åtagande vice ordförandeskapet i INTOSAI kommitté för kapacitetsutveckling (CBC). Tillsammans med ordförandelandet, Sydafrika, driver Riksrevisionen ett sekretariat till stöd för kommitténs arbete. Vid det årliga kommittémötet, som hölls i Sydafrika i oktober, beslutades bland annat att Riksrevisionen ska leda utvecklingen av stöd till revisionsmyndigheter i sviktande stater.

Riksrevisionens roll i CBC ger tillträde till olika strategiska forum, såsom INTOSAI styrelse och dess administrativa utskott samt den arbetsgrupp som har utvecklat organisationens strategiska plan för de nästkommande sex åren.

Riksrevisionen bidrar också aktivt till utvecklingen av revisionsstandarder inom INTOSAI, framför allt inom finansiell revision och effektivitetsrevision. Under året har INTOSAI skapat ett forum för standardsättning som ska verka

för hög kvalitet och konsistens mellan standarder. Detta forum består av 15 revisionsexperter från hela världen som valts ut i konkurrens med många sökande. Riksrevisionen finns representerad i gruppen som har utvecklat ett ramverk för INTOSAI standarder.

INTOSAI kongress är organisationens högsta beslutande organ och möts vart tredje år. Årets möte beslutade bland annat om den nya strategiska planen samt om mer än 15 nya eller uppdaterade standarder och riktlinjer. Temadiskussioner fördes om revisionsmyndigheters roll i genomförande och granskning av FN:s hållbara utvecklingsmål samt om professionalisering inom INTOSAI och dess medlemsorganisationer.

Övriga aktiviteter

Under året har Riksrevisionen tagit emot 7 internationella besök från främst revisionsmyndigheter, parlament, regeringar och andra myndigheter. Detta är en minskning jämfört med föregående år. Riksrevisionen har under året besvarat 50 frågor från andra länder om myndighetens verksamhet.

Internationellt utvecklingssamarbete

Mål

Målet för det internationella utvecklingsarbetet är att stärka de nationella revisionsorganens kapacitet och förmåga att bedriva revision enligt internationella revisionsstandarder.

*Resultat och bedömning***Tabell 19 Kostnader Internationellt utvecklingssamarbete⁴¹ 2014–2016 (tkr)**

	2016	2015	2014
Globala insatser	1 027	1 106	814
AFROSAI-E	12 015	12 711	10 692
Regionalt Östafrika	1 333	436	318
Regionalt västra Balkan	1 628	1 059	1 146
ASEANSAI	243	40	–
Kenya	1 538	1 264	1 964
Tanzania	1 698	2 712	2 079
Uganda	1 321	846	1 306
Zimbabwe	680	–	–
Bosnien	1 528	1 784	1 831
Kosovo	975	1 153	1 881
Georgien	1 717	1 152	1 172
Moldavien	1 148	1 026	1 734
Kambodja	2 183	1 529	2 290
Palestina	946	574	1 020
Metodutveckling m.m.	810	871	1 360
Summa direkta kostnader⁴²	30 790	28 263	29 607
varav transfereringar ⁴³	4 960	5 607	3 799
Gemensamma kostnader ⁴⁴	15 000	13 500	10 000
Summa internationellt utvecklingssamarbete	45 790	41 763	39 607

Utfallet för de direkta kostnaderna 2016 ligger ca 2,5 miljoner kronor högre än föregående år. Detta avspeglar en högre aktivitetsnivå i bland annat Kambodja, Palestina och Zimbabwe. Det regionala samarbetet med tre revisionsmyndigheter i Östafrika har också ökat och har ersatt en del av tidigare bilaterala insatser i dessa länder.

Utvecklingssamarbetet sker i globala, regionala och bilaterala program i Afrika, Asien, västra Balkan och Östeuropa. Ambitionen är att resultaten av insatserna ska vara uthålliga och att Riksrevisionens samarbetspartner ska bygga upp en förmåga att själva driva sin utveckling.

⁴¹ Avser kostnader som har belastat anslag 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete. Siffrorna för 2014 och 2015 har korrigerats.

⁴² Direkta kostnader är exklusive de gemensamma kostnaderna som fördelas från verksamhets- och myndighetsgemensamma kostnader, se avsnitt Tillämpade redovisningsprinciper.

⁴³ Transfereringar avser bidragsutbetalningar till vissa av samarbetsländerna, främst till utvecklingssamarbetet i AFROSAI-E

⁴⁴ Se avsnitt Tillämpade redovisningsprinciper.

På global nivå har arbetet fokuserat på kapacitetsutveckling inom ramen för INTOSAI samarbetet. På regional nivå dominerar samarbetet med organisationen för engelsktalande afrikanska länder (AFROSAI-E). Bilateralt stödjer Riksrevisionen utveckling av metoder och processer inom finansiell revision och effektivitetsrevision samt coachar enskilda revisionsteam. Insatser görs också inom utvecklingen av HR, it, ledarskap och kommunikation. En strävan är att nå fler chefer på olika nivåer samt att stötta samarbetspartnerna till att själva kunna utbilda revisorer. Under 2016 har sammanlagt 864 medarbetare och chefer (varav ca 46 procent kvinnor) hos Riksrevisionens samarbetspartner vidareutbildats eller coachats av Riksrevisionens medarbetare.

Projekten har i huvudsak löpt enligt plan. De utvärderingar som regelmässigt görs efter varje utbildning eller coachning visar generellt sett höga omdömen.

2016 ökades anslaget till 50 miljoner kronor, vilket möjliggjorde ökade insatser tillsammans med revisionsmyndigheterna i bland annat Kambodja och Palestina. Vissa insatser har också genomförts med revisionsmyndigheten i Zimbabwe, och beslut om ett eventuellt långsiktigt samarbete där kommer att fattas under 2017.

Verksamhetens resultat

Riksrevisionen publicerar vart fjärde år en uppföljningsrapport över det internationella utvecklingssamarbetet. Nästa rapport kommer att publiceras under hösten 2018. I det följande redovisas resultat och prestationer under 2016.

Finansiell revision och regelefterlevnadsrevision

Inom finansiell revision stöttar Riksrevisionen implementering av internationella revisionsstandarder. Det sker främst genom coachning av team, men även genom stöd i att skriva manualer och hålla kurser. Coachning och kurser är oftast mycket praktiskt inriktade, där revisorerna prövar metodiken på sina aktuella uppdrag. Under 2016 har Riksrevisionen arbetat med finansiell revision och regelefterlevnadsrevision i Bosnien, Kambodja, Kenya, Moldavien, Tanzania och Uganda samt AFROSAI-E, ASEANSAI, och västra Balkan.

Det har bland annat inneburit att Riksrevisionen har bistått *AFROSAI-E* i att ta fram nya manualer för finansiell revision och regelefterlevnadsrevision. Manualerna finns nu som utkast och ska prövas i olika länder under 2017. *ASEANSAI*⁴⁵ har med stöd från Riksrevisionen genomfört en första fas i implementeringen av internationella standarder för regionens medlemmar. I *Bosnien* har en manual för finansiell revision och regelefterlevnadsrevision beslutats och implementerats av alla tre revisionsmyndigheterna. I *Kambodja*

⁴⁵ Sammanslutning av revisionsmyndigheter i Sydostasien (ASEAN).

har team från samtliga granskningsenheter under året genomfört finansiell revision, under coachning från Riksrevisionen med utgångspunkt i internationella standarder.

Effektivitetsrevision

Även inom effektivitetsrevision ligger fokus på implementeringen av internationella standarder med en blandning av utbildningar och coachning av team. Under 2016 har Riksrevisionen arbetat med effektivitetsrevision i Bosnien, Kosovo, Palestina, Kambodja, Georgien, Kenya, Tanzania och Uganda samt AFROSAI-E och västra Balkan.

Inom *AFROSAI-E* har 89 revisorer avslutat en ettårig utbildning i effektivitetsrevision och lärt sig hantera hela revisionsprocessen samtidigt som ett tjugotal revisionsrapporter har framställts. Ytterligare 56 revisorer har deltagit i de två första delarna av utbildningen och slutför utbildningen nästa år. I *Östafrika* har 15 seniora revisorer från tre revisionsmyndigheter slutfört den tredje delen av en avancerad kurs i effektivitetsrevision. Under året gjordes en extern utvärdering av Riksrevisionens stöd till revisionsmyndigheten i *Georgien* under 2014 - 2016.⁴⁶ Enligt utvärderingen är de nyare granskningarna av högre kvalitet jämfört med dem för två år sedan.⁴⁷ En kvarstående utmaning är att etablera en systematisk process för kvalitetssäkring av granskningsrapporterna. Samarbetet med revisionsmyndigheten i *Palestina* har under 2016 handlat om att stötta ett tiotal granskningar och projektidéer.⁴⁸

Kvalitetssäkring och kvalitetskontroll

Riksrevisionen arbetar även med kvalitetsarbete i form av stöd till kvalitetsfunktioner och linjechefer. Även här handlar det om praktiskt stöd i hur man genomför kvalitetskontroller och kvalitetssäkring respektive hur man som linjechef tar sitt kvalitetsansvar.

Experter inom båda revisionsgrenarna har tillsammans genomfört en workshop i två delar för kvalitetsfunktioner i revisionsmyndigheterna i *Östafrika*. Work-shopen var ett led i att effektivisera funktionernas arbete samt stärka deras kompetens. Ett syfte har också varit att främja erfarenhetsutbyte mellan länderna.

⁴⁶ Evaluation of the Institutional Development Cooperation Project between the State Audit Office of Georgia and the Swedish National Audit Office 2014-2016, Swedish Development Advisers 2016-11-18.

⁴⁷ "Testimonial evidence from management and auditors within SAO confirmed that the technical support provided by SNAO has been very helpful" Ibid, p. 20.

⁴⁸ Utvärderingar från tre workshop under 2016. Med få undantag har de palestinska deltagarna gett dessa workshop det högsta eller näst högsta betyget i en rad olika avseenden på en sexgradig skala.

Stödfunktioner

Riksrevisionen fokuserar sitt stöd inom området på intern och extern kommunikation samt på utveckling av effektiva processer inom HR.

Revisionsmyndigheterna i *Östafrika* har med Riksrevisionens stöd utvecklat nya arbetssätt för att ta fram moderna och interaktiva intranät. Revisionsmyndigheten i *Uganda* har utvecklat sitt arbete gentemot media och allmänheten genom en serie videor som beskriver SAIens arbete.

Ledarskap

Inom ledarskap utgår Riksrevisionen från ett antal handböcker som tagits fram för revisionsmyndigheter i utvecklingsländer. Stöd ges också i mer övergripande strategiska frågor med fokus på förändringsprocessen.

Det första ledarskapsprogrammet inom *AFROSAI-E* avslutades under året. 25 chefer från sex revisionsmyndigheter utvecklade sina strategiska och interpersonella ledaregenskaper samt lärde sig utveckla funktionella ledningsgrupper. Samtliga deltagande landteam höjde sina resultat jämfört med ingångsvärdena. I *Georgien* slutfördes en utbildning av en grupp chefer som i sin tur ska utbilda teamledare i praktiska ledarverktyg.

Särskilda globala satsningar

INTOSAI kommitté för kapacitetsutveckling (CBC) främjar revisionsmyndigheters kapacitetsutveckling, bland annat genom att stödja samarbete mellan INTOSAI regionala organisationer och medlemmar inom områden som parallellgranskningar⁴⁹, peer review⁵⁰ och professionalisering av revisorer.

Övrigt

Årligt samråd hölls med Sida den 21 december 2016.⁵¹

⁴⁹ Gemensamma granskningar, ofta inom effektivitetsrevision, som görs i flera länder samtidigt, med utbyte av erfarenheter och i vissa fall gemensamma rekommendationer.

⁵⁰ Utvärdering av en Riksrevisionsmyndighet som görs av en annan Riksrevisionsmyndighet.

⁵¹ I enlighet med 22 § lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2016	2015	2014	2013	2012
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad i anslagsdirektiv	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Utnyttjad	7 048	8 160	6 026	3 204	4 947
Kontokredit Riksgäldskontoret					
Beviljad i anslagsdirektiv	36 966	35 445	35 073	34 228	34 068
Maximalt utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	43	18	209	286	618
Räntekostnader	–	–	–	–	–
Avgiftsintäkter					
<i>Avgiftsintäkter som disponeras</i>					
Beräknat belopp enligt anslagsdirektiv*	100	100	150	200	100
Avgiftsintäkter**	423	297	329	427	303
<i>Avgiftsintäkter som inte disponeras</i>					
Beräknat belopp enligt anslagsdirektiv	154 834	140 500	121 800	123 400	122 200
Avgiftsintäkter	153 471	156 446	139 247	131 742	125 166
Anslagskredit					
Beviljad					
Utgiftsområde 2 anslag 1:15 Riksrevisionen, ramanslag	9 590	9 433	9 322	15 114	9 021
Utgiftsområde 7 anslag 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingsarbete, ramanslag	1 500	1 200	1 200	1 200	1 200
Utnyttjad					
Utgiftsområde 2 anslag 1:15 Riksrevisionen, ramanslag	–	–	–	–	7 019
Utgiftsområde 7 anslag 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingsarbete, ramanslag	–	842	–	–	1 048
Anslagssparande					
Utgiftsområde 2 anslag 1:15 Riksrevisionen, ramanslag	9 398	14 635	18 595	16 003	–
Utgiftsområde 7 anslag 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingsarbete, ramanslag	3 368	–	921	528	–

(tkr)	2016	2015	2014	2013	2012
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	20 000	25 000	20 000	22 000	30 000
Utestående åtaganden	0	21 280	5 594	17 325	19 505
Personal					
Antalet årsarbetskrafter (st.)	281	284	269	281	293
Medelantalet anställda (st.)	309	309	298	310	319
Driftskostnad per årsarbetskraft	1 268	1 219	1 226	1 106	1 225
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	1 118	- 3 072	37	- 11	- 151
Balanserad kapitalförändring	- 2 511	561	524	535	686

* Avser beräknade avgiftsintäkter för uppdragsverksamhet.

** Avgiftsintäkterna för uppdragsverksamheten 2016 uppgick till 197 tkr.

Finansiell redovisning

Resultaträkning

(tkr)	Not	2016	2015
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag		360 526	345 289
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	423	297
Finansiella intäkter	2	106	204
Summa		361 055	345 790
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	3	- 272 173	- 263 451
Kostnader för lokaler		- 27 156	- 26 823
Övriga driftskostnader	4	- 57 468	- 55 899
Finansiella kostnader	5	- 310	- 200
Avskrivningar och nedskrivningar		- 2 830	- 2 489
Summa		-359 937	-348 862
Verksamhetsutfall		1 118	- 3 072
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	6	153 471	156 446
Medel som tillförts statens budget från upp- bördsverksamhet		- 153 471	- 156 446
Saldo		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		4 960	5 607
Lämnade bidrag	7	- 4 960	- 5 607
Saldo		0	0
Årets kapitalförändring	8	1 118	- 3 072

Balansräkning

(tkr)	Not	2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	9	0	0
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	10	3 012	3 167
Summa		3 012	3 167
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	11	208	274
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	12	6 279	4 709
Summa		6 487	4 983
Kortfristiga fordringar			
Kortfristiga fordringar hos andra myndigheter		21 785	22 066
Övriga kortfristiga fordringar	13	27	79
Summa		21 812	22 145
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader		8 880	8 827
Övriga upplupna intäkter		15 329	14 667
Summa		24 209	23 494
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	15	-43 228	-46 230
Summa		-43 228	-46 230
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		45 182	45 408
Kassa och bank		79	324
Summa		45 261	45 732
SUMMA TILLGÅNGAR		57 553	53 291

(tkr)	Not	2016-12-31	2015-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	16		
Statskapital		35	35
Balanserad kapitalförändring		-2 511	561
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	1 118	-3 072
Summa		-1 358	-2 476
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	17	3 415	3 651
Övriga avsättningar	18	1 000	2 092
Summa		4 415	5 743
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	19	7 048	8 160
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		8 056	8 116
Leverantörsskulder		12 730	7 847
Övriga kortfristiga skulder	20	5 177	5 147
Summa		33 011	29 270
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	21	21 485	20 754
Summa		21 485	20 754
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		57 553	53 291
Ansvarsförbindelser		Inga	Inga

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag (tkr)

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt anslagsdirektiv	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
Utgiftsområde 2 anslag 1:15 Riksrevisionen, ramanslag	14 635	319 661	-5 202	329 094	-319 696	9 398
Utgiftsområde 7 anslag 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingsarbete, ramanslag	-842	50 000	-	49 158	-45 790	3 368
Summa	13 793	369 661	-5 202	378 252	-365 486	12 766

Anslagskrediten för anslaget 1:15 uppgår till 9 590 tkr och för anslaget 1:5 till 1 500 tkr.

Redovisning mot inkomstitel (tkr)

Inkomstitel	Beräknat belopp	Inkomster
2558 Avgifter för årlig revision	154 834	153 471
Summa	154 834	153 471

Redovisning mot bemyndiganden (tkr)

Not 22	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	De utestående åtagandenas fördelning per år		
				2017	2018	2019
Summa	20 000	21 280	0	0	0	0

Tilläggsupplysningar och noter

Tillämpade redovisningsprinciper

Riksrevisionens redovisning följer god redovisningssed och lagen (2006:999) med ekonomiadministrativa bestämmelser m.m. för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen, förkortad REA-lagen. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen.

Enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. ska Riksrevisionen ta ut en avgift för den årliga revisionen. Avgiften ska bestämmas efter den tid som behövs för att fullgöra uppdraget och utifrån en tid taxa⁵² som följer av lönenivån för dem som deltar i granskningen. Ersättning för direkta kostnader för konsulter, resor och liknande bestäms separat. Kostnader för inrikes resor hanteras som en indirekt kostnad för revisionsobjektet trots att det är en direkt kostnad för Riksrevisionen. Anledningen är att ett enskilt revisionsobjekt inte ska påverkas av personalsammansättningen inom den årliga revisionens team, dvs. revisionsobjektet ska inte belastas med resekostnader på grund av att teamet består av personal från olika kontor i landet.

Riksrevisionen har valt att redovisa nettokostnader i tabellerna om inget annat anges. Nettokostnad är verksamhetens kostnader minus andra intäkter än anslagen. För avgifter redovisas både intäkter och kostnader.

Riksrevisionens gemensamma kostnader fördelas utifrån redovisade timmar i de olika verksamhetsgrenarna. Myndighetens gemensamma kostnader består av kostnader för myndighetens ledning (inklusive det parlamentariska rådet och vetenskapliga rådet) och kostnader för verksamhetsstödet såsom administration, lokaler, utrustning, inventarier och kostnader för myndighetsgemensam utveckling m.m. En förändring jämfört med föregående år är att metodutveckling och utbildning har kopplats till respektive verksamhet och därför inte är med i fördelningen av de gemensamma kostnaderna. Av de gemensamma kostnaderna har 15 miljoner kronor fördelats till anslaget 1:5 Internationellt utvecklingssamarbete⁵³.

Omorganisationen och förändringar i verksamhetsstrukturen har medfört att det inte är möjligt att räkna om tidigare års utfall till jämförbara siffror; därför är utfallet i resultatredovisningens tabeller för 2015 och 2014 hämtade från årsredovisningen för 2015. I förändringen av verksamhetsstrukturen har verksamhetsgrenen Omvärldsriktad verksamhet tagits bort, vilket har inneburit att kostnader för verksamhetsgrenen under 2015 och 2014 har fördelats till underrubriken *Övrig avrapportering* under effektivitetsrevisionen och *Internationell samverkan* under den internationella verksamheten.

⁵² Det följer av lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m.

⁵³ Enligt beslut dnr 1.1.1-2015-1536.

Utbetalningar av bidrag som finansieras med anslaget 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd redovisas som transferering i resultaträkningen.

Från och med 2015 tillämpas utgiftsmässig anslagsavräkning för avsättning för tidigare riksrevisorers chefspension i enlighet med finansutskottets betänkande 2013/14:FiU35⁵⁴. Vid avräkning mot anslaget på utgiftsmässig grund uppstår en periodiseringseffekt som påverkar årets kapitalförändring.

⁵⁴ Rsk.2013/14:299

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Tillgångar med en bedömd ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst 20 tkr redovisas som anläggningstillgångar. Förbättringsutgifter på annans fastighet aktiveras om anskaffningsvärdet för ny-, till- och ombyggnader uppgår till minst 100 tkr. Balanserade utgifter för utveckling aktiveras om anskaffningsvärdet uppgår till minst 300 tkr. I anläggningstillgångar ingår ett konstverk som överfördes från Statens konstråd 2008. Anläggningstillgångarna skrivs av linjärt över tillgångarnas bedömda ekonomiska livslängd.

Tillämpade avskrivningstider:

balanserade utgifter för utveckling	3–5 år
rättigheter och andra immateriella tillgångar	3–5 år
förbättringsutgifter på annans fastighet	3–6 år ⁵⁵
maskiner, inventarier, installationer m.m.	3–7 år

Fordringar och skulder

Fordringarna har tagits upp till de belopp med vilka de beräknas inflyta. Skulder har tagits upp till nominellt belopp. Fordringar och skulder i utländsk valuta har tagits upp till balansdagens kurs.

Brytdag

Av 10 § förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring framgår att alla myndigheter ska tillämpa en s.k. brytdag när den löpande bokföringen för perioden ska avslutas. Brytdagen infaller den 5 januari. Efter brytdagen tillförs räkenskaperna främst bokslutstransaktioner som bland annat innefattar periodavgränsningsposter. Som periodavgränsningspost bokförs förutbetalda kostnader, upplupna intäkter, upplupna kostnader och förutbetalda intäkter vars belopp överstiger 50 tkr.

Avsättningar

Riksrevisionen har gjort avsättningar för avtalade pensioner till personal som har beviljats delpension och chefpension. Avsättningar har även gjorts för lokala omställningsmedel, trygghetsmedel enligt lokalt tecknat avtal mellan Riksrevisionen och personalorganisationerna samt för personalkostnader som har uppkommit i samband med avvecklingen av ett lokalkontor.

⁵⁵ Avskrivningstiden är dock inte längre än hyreskontraktets varaktighet.

Noter

(tkr)

Resultaträkning

Not 1	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2016	2015
	Intäkter av uppdragsverksamhet	197	220
	Intäkter enligt 18 § REA-lagen	218	47
	Övriga intäkter av avgifter och andra ersättningar	8	30
	Summa	423	297

Kostnaderna som är hänförliga till uppdragsverksamheten redovisas i resultatredovisningens tabell 9 Resultat för avgiftsfinansierad verksamhet 2014–2016.

Not 2	Finansiella intäkter	2016	2015
	Ränteintäkter avseende räntekontot i		
	Riksgäldskontoret	43	18
	Kursvinster	59	178
	Övriga finansiella intäkter	4	8
	Summa	106	204

Not 3	Kostnader för personal	2016	2015
	Lönekostnader exklusive arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	165 566	162 848
	Arvode till råd och ej anställd personal exklusive arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	2 830	2 574
	Summa lönekostnader	168 396	165 422
	Arbetsgivaravgifter, pensionspremier, andra avgifter enligt lag och avtal samt övriga personalkostnader	103 777	98 029
	Summa	272 173	263 451

Not 4	Övriga driftskostnader	2016	2015
	Summa	57 468	55 899

Övriga driftskostnader har ökat, vilket främst beror på ökade kostnader för mobiltelefoner och datorer med tillbehör.

Not 5	Finansiella kostnader	2016	2015
	Räntekostnader avseende lån i Riksgäldskontoret	244	120
	Räntekostnader	9	5
	Kursförluster	34	55
	Övriga finansiella kostnader	23	20
	Summa	310	200
Not 6	Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	2016	2015
	Offentligrättslig verksamhet		
	Inkomsttitel 2558. Intäkter av avgifter för årlig revision enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m.	153 471	156 446
	Summa intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	153 471	156 446
	Kostnader för avgifter som redovisas mot inkomsttitel 2558	149 752	152 169
Not 7	Lämnade bidrag	2016	2015
	Lämnade bidrag till projekt inom det internationella utvecklingssamarbetet		
	AFROSAI-E	4 159	4 642
	Bosnien	483	515
	Moldavien	43	152
	Kosovo	78	114
	Regionalt västra Balkan	197	184
	Summa	4 960	5 607
Not 8	Årets kapitalförändring	2016	2015
	Avgiftsfinansierad verksamhet		
	– internationella uppdrag	79	42
	Anslagsfinansierad verksamhet		
	– periodiseringsdifferens	1 039	–3 114
	Summa	1 118	–3 072

Kapitalförändringen visar dels ett överskott i den internationella uppdragsverksamheten, dels en periodiseringsdifferens mellan de kostnader som Riksrevisionen redovisar och de utgifter som avräknats statsbudgeten. Periodiseringsdifferensen avser årets förändring avseende avsättning till tidigare riksrevisorers chefs pensioner som redovisas utgiftsmässigt från och med 2015 enligt betänkande FiU⁵⁶.

⁵⁶ Rsk.2013/14:299

Balansräkning

Not 9	Balanserade utgifter för utveckling	2016	2015
	<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	17 444	17 444
	<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	17 444	17 444
	<i>Ingående ackumulerade avskrivningar</i>	-17 444	-17 444
	<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	-17 444	-17 444
	Bokfört värde	0	0
Not 10	Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2016	2015
	<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	6 309	3 898
	Årets anskaffningar	732	2 411
	<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	7 041	6 309
	<i>Ingående ackumulerade avskrivningar</i>	-3 142	-2 663
	Årets avskrivningar	-887	-479
	<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	-4 029	-3 142
	Bokfört värde	3 012	3 167
Not 11	Förbättringsutgifter på annans fastighet	2016	2015
	<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	16 607	16 514
	Årets anskaffningar	0	183
	Årets utrangeringar	-272	-90
	<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	16 335	16 607
	<i>Ingående ackumulerade avskrivningar</i>	-16 333	-16 347
	Årets avskrivningar	-66	-76
	Årets utrangeringar	272	90
	<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	-16 127	-16 333
	Bokfört värde	208	274
Not 12	Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2016	2015
	<i>Ingående anskaffningsvärde</i>	27 814	30 798
	Årets anskaffning	3 447	873
	Årets utrangeringar	-853	-3 857
	<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	30 408	27 814
	<i>Ingående ackumulerade avskrivningar</i>	-23 105	-25 024
	Årets avskrivningar	-1 877	-1 934
	Årets utrangeringar	853	3 853
	<i>Utgående ackumulerade avskrivningar</i>	-24 129	-23 105
	Bokfört värde	6 279	4 709

Not 13	Övriga kortfristiga fordringar	2016	2015
	Kundfordringar för revision av andra organisationer	5	53
	Övriga kortfristiga fordringar	22	26
	Summa	27	79
Not 14	Periodavgränsningsposter	2016	2015
	Förutbetalda kostnader		
	Förutbetalda hyreskostnader	6 140	6 237
	Övriga förutbetalda kostnader	2 740	2 590
	Summa	8 880	8 827
	Övriga upplupna intäkter		
	Upplupna intäkter årlig revision	15 186	14 667
	Övriga upplupna intäkter	143	0
	Summa	15 329	14 667
Not 15	Avräkning med statsverket	2016	2015
	Uppbörd		
	<i>Ingående balans</i>	-32 437	-29 591
	Redovisat mot inkomsttitel	-153 471	-156 446
	Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	155 446	153 600
	<i>Skulder avseende uppbörd</i>	-30 462	-32 437
	Anslag i räntebärande flöde		
	<i>Ingående balans</i>	-13 793	-19 516
	Redovisat mot anslag	365 486	350 896
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-369 661	-354 446
	Återbetalning av anslagsmedel	5 202	9 273
	<i>Fordringar/skulder avseende anslag i räntebä- rande flöde</i>	-12 766	-13 793
	Övriga fordringar/skulder på statens central- konto		
	<i>Ingående balans</i>	0	0
	Inbetalningar i icke räntebärande flöde	156 494	154 708
	Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-1 047	-1 108
	Betalningar hänförliga till anslag och inkomst- titlar	-155 447	-153 600
	<i>Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto</i>	0	0
	Summa avräkning med statsverket	-43 228	-46 230

Not 16 Förändring av myndighetskapital

	Statskapital	Balanserad kapitalförändring avgiftsfinansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring anslagsfinansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	Summa
<i>Utgående balans 2015</i>	35	561	0	-3 072	-2 476
<i>Ingående balans 2016</i>	35	561	0	-3 072	-2 476
Föregående års kapitalförändring	0	42	-3 114	3 072	0
Årets kapitalförändring	0	0	0	1 118	1 118
<i>Utgående balans 2016</i>	35	603	-3 114	1 118	-1 358

Statskapital avser konst som under 2008 överfördes från Statens konstråd.

Not 17	Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser	2016	2015
	<i>Ingående avsättning</i>	3 651	518
	Årets pensionskostnad	919	3 638
	Årets pensionsutbetalningar	-1 155	-505
	<i>Summa utgående avsättning</i>	3 415	3 651

I 2016 års utgående avsättning för pensioner ingår pensionskostnader för tidigare riksrevisorers chefspension med 2 077 tkr (3 116 tkr). Avsättningen redovisas utgiftsmässigt dvs. avräknas mot anslag vid utbetalning. Avsättning har gjorts enligt god redovisningssed utifrån kända framtida utbetalningar per den 31 december 2016 för hela perioden tills de uppnår ålderspensionsåldern 65 år. Riksrevisionens avsättning för tidigare riksrevisorers chefspension kan högst uppgå till 7 128 tkr (9 120 tkr) om den nuvarande anställningen hos annan arbetsgivare upphör. Avsättningen omprövas vid ändrade förhållanden och i samband med årsbokslut. 1 533 tkr av årets pensioner bedöms regleras nästa år, varav 923 tkr som avser tidigare riksrevisorers chefspension kommer att belasta anslaget.

Not 18	Övriga avsättningar	2016	2015
	Avsättning till trygghetsmedel		
	<i>Ingående avsättning</i>	989	1 518
	Årets avsättning	505	496
	Årets utnyttjade medel	-647	-1 025
	<i>Summa utgående avsättning till trygghetsmedel</i>	847	989
	Övriga avsättningar		
	<i>Ingående avsättning</i>	1 103	0
	Årets avsättning	0	1 743
	Årets utnyttjade medel	-950	-640
	<i>Summa utgående övriga avsättningar</i>	153	1 103
	<i>Summa</i>	1 000	2 092

Föregående års avsättning av övriga avsättningar, 1 743 tkr, avser kostnader som har uppkommit i samband med avvecklingen av Riksrevisionens lokalkontor i Karlstad. Av årets utgående övriga avsättningar regleras 153 tkr nästa år.

Not 19	Lån i Riksgäldskontoret	2016	2015
	<i>Ingående skuld</i>	8 160	6 026
	Årets nya lån	1 601	4 661
	Årets amorteringar	-2 713	-2 527
	<i>Utgående skuld</i>	7 048	8 160
	Beviljad låneram	15 000	15 000
Not 20	Övriga kortfristiga skulder	2016	2015
	Personalens källskatt	5 079	4 983
	Övriga kortfristiga skulder	98	164
	<i>Summa</i>	5 177	5 147
Not 21	Periodavgränsningsposter	2016	2015
	Upplupna kostnader		
	Semester- och löneskuld inklusive avgifter	19 626	18 752
	Övriga upplupna kostnader	1 859	2 002
	<i>Summa</i>	21 485	20 754
Not 22	Redovisning mot bemyndiganden		
	<p>Under 2016 har Riksrevisionen inte ingått sådana avtal som innebär ett behov av en bemyndiganderam. Riksrevisionen kommer inte att under 2017 för ramanslaget 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete ingå sådana avtal som medför behov av framtida anslag. Riksdagen har därmed inte beslutat om en bemyndiganderam för 2017. Riksrevisionen har endast att ikläda staten sådana ekonomiska förpliktelser som är nödvändiga för att den löpande verksamheten ska fungera tillfredsställande (enligt 10 § lagen (2006:999) med ekonomiadministrativa bestämmelser m.m. för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen).</p>		

Uppgifter om ledande befattningshavare

Riksrevisionen ska enligt lagen (2006:999) med ekonomiadministrativa bestämmelser m.m. för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen redovisa uppgifter relaterade till styrelseledamöter, rådsledamöter och ledande befattningshavare enligt 7 kap. 2 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag⁵⁷. Riksrevisionen ska uppge vilka uppdrag dessa personer haft som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter och uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag (utredningsuppdrag i myndighetsform ingår inte i sammanställningen). Myndigheten ska även redovisa de skattepliktiga ersättningar och andra förmåner som har betalats ut till dessa personer under räkenskapsåret samt de framtida åtaganden som har avtalats för var och en.

Uppgifter om andra uppdrag för ledande befattningshavare

RIKSREVISORER

Susanne Ackum	Styrelsesuppleant i Ackum & Wetterberg AB
Margareta Åberg	Styrelsesuppleant i Boutique Look AB

Uppgifter om andra uppdrag för ledamöter i Riksrevisionens parlamentariska råd

UPPGIFTER FÖR ORDINARIE LEDAMÖTER FÖR 2016

Agneta Börjesson	Ledamot i riksbanksfullmäktige
Jörgen Hellman	Ordförande i AB Vänersborgsbostäder
Per-Ingvar Johnsson	Styrelsesuppleant i Nymö Norregård Sixten Johnsson & Co AB
David Lång	–
Aron Modig	–
Christer Nylander	Styrelseledamot i Liberal Information AB
Göran Pettersson	Styrelseledamot i Hallstavik Invest AB
Mia Sydow Mölleby	–

⁵⁷ Se 7 kap. 10 § föreskriften (RFS 2006:10)

Ersättningar och förmåner som har betalats ut under 2016

(kronor)

RIKSREVISORER

Susanne Ackum	1 270 871
Ulf Bengtsson	1 051 141
Margareta Åberg	1 651 250

LEDAMÖTER I DET PARLAMENTARISKA RÅDET

Agneta Börjesson	16 432
Jörgen Hellman	76 910
Per-Ingvar Johnsson	16 782
David Lång	16 782
Aron Modig	16 082
Christer Nylander	16 082
Göran Pettersson	57 770
Mia Sydow Mölleby	16 432